

ISJ

International Studies
Journal

United Nations
Information Centre

ICRC

چکیده مقالات همایش بین المللی

تحول مفاهیم حقوقی در پرتو تحول

محاكم کیفری بین المللی

یکم اسفند ۱۳۹۲

تهران

با همکاری:

فصلنامه مطالعات بین المللی (ISJ)

مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد (UNIC)

کمیته بین المللی صلیب سرخ (ICRC)

کانون وکلای استان مازندران

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه

www.isjq.net

چکیده مقالات همایش بین‌المللی

تحول مفاهیم حقوقی در پرتو تحول
محاكم کیفری بین‌المللی

دبیر علمی همایش

دکتر مهدی ذاکریان

دبیر اجرایی همایش

مهدی طاهری

کمیته علمی همایش

دکتر محمد آشوری
دکتر محمدعلی اردبیلی
دکتر داوود باوند
دکتر مولود بومگار
دکتر مهدی ذاکریان
دکتر قاسم زمانی
محمدجواد ظریف
دکتر فلاویا لاتانزی
دکتر نسرین مصفا
دکتر محمدعلی مهدوی ثابت

کمیته اجرایی

مهدی آقاعلی‌خانی
بهزاد امیریان
الهه پوینده
مجید جوانمرد
منیره حضوری
فاطمه صیاد
هادی نصیری
مصطفی نورعلی
علیرضا نیازمند

**همایش بین‌المللی تحول مفاهیم حقوقی
در پرتو تحول محاکم کیفری بین‌المللی
پنج‌شنبه یکم اسفند ۱۳۹۲**

برنامه‌ها

۸:۰۰. ثبت‌نام و دریافت بسته همایش

۸:۲۵. قرائت قرآن و بخش سرود ملی

۸:۳۰. قرائت پیام دبیر کل سازمان ملل متحد و سخنرانی آقای گری لویس،

هماهنگ‌کننده مقیم سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران

۹:۰۰. پانل اول:

دکتر داوود باوند - فصلنامه مطالعات بین‌المللی ISJ خوش‌آمدگویی و رئیس پانل.

دکتر شین داری - دانشکده حقوق دانشگاه گالوی ایرلند: تحول سازوکارهای

قضایی و حقوق بین‌الملل بشردوستانه.

دکتر محمد آشوری - دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد

علوم و تحقیقات: دادرسی دیوان کیفری بین‌المللی و مفهوم رسیدگی منصفانه

دکتر نسرین مصفا - دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران: محاکم کیفری

بین‌المللی و تحقق عدالت جنسیتی

دکتر مهدی مؤمنی - گروه حقوق دانشگاه پیام نور تهران: تحول اصل قانونی بودن

جرم در خصوص جنایت ضد بشریت در پرتو تحول محاکم کیفری بین‌المللی

دکتر محمد بوزبار - دانشکده حقوق دانشگاه کویت: جنایات جنگی در لیبی: جنایت

جنگی در درگیری‌های مختلط

۱۰:۳۰. استراحت و پذیرایی

۱۰:۴۵. پانل دوم:

دکتر محمد علی اردبیلی - دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی: ریاست پانل و

سخنرانی

دکتر محمد شریف - استاد سابق دانشکده حقوق دانشگاه علامه طباطبایی: نقد

مفهوم انسانی شدن حقوق بین‌الملل در پرتو جهانی شدن حقوق کیفری

دکتر کریستینا بادسکو - دانشگاه وسترن کانادا: تحول مسئولیت بین‌المللی: از مسئولیت حمایت به مسئولیت هنگامی که حمایت می‌شود
 دکتر هیبت الله نژندی منش - دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات اصفهان: تکامل «فعالیت مشترک کیفری» در رویه دادگاه‌های کیفری بین‌المللی.
 خانم جیلینا پلامناک - عضو دفتر دادستانی دیوان کیفری بین‌المللی: بررسی‌های مقدماتی در دفتر دادستان دیوان کیفری بین‌المللی
 دکتر محمدحسین رضائی - دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی /هاجر راعی دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی: سهم کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در چهارچوب دیوان کیفری بین‌المللی (جرایم جنگی)
 زهره موسوی‌فر - دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل: حمایت‌های خاص حقوق بین‌الملل بشردوستانه از زنان: از تعهدات قراردادی تا کیفری کردن در اساسنامه رم.
 دکتر بهزاد رضوی‌فرد - دانشکده حقوق دانشگاه علامه: اجرای کیفرها در پرتو تحولات حقوق کیفری بین‌المللی و حقوق داخلی.

۱۲:۱۵. نماز و ناهار

۱۳:۳۰ پانل سوم:

دکتر محمد علی مهدوی ثابت - دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات: رییس پانل و سخنرانی: همسوسازی مفهومی حقوق کیفر بین‌الملل با حقوق کیفر ملی
 دکتر فلاویا لاتانزی - قاضی دادگاه جنایی بین‌المللی یوگسلاوی سابق: پیاده‌سازی حقوق بشر در محاکم جزایی بین‌المللی
 سپیده طباطبایی - دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل کیفری دانشگاه تیلبرگ هلند: توسعه و تحول حقوق قربانیان در دادگاه کیفری بین‌المللی.
 امیر مقامی - پژوهشگر دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران و عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی: تحول مفهوم «قانونی بودن دادگاه کیفری» در دادگاه جنایی بین‌المللی یوگسلاوی سابق.
 دکتر امیرحسین مهرگان - مدرس دانشگاه و مشاور حقوقی سابق کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در ایران: سهم کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در اجرای عدالت قضایی کیفری بین‌المللی واقعیات و تحولات.

۱۵:۰۰. استراحت و پذیرایی

۱۵:۱۵ پانل چهارم:

دکتر ماریا فرناندا لورریو - گروه حقوق کیفری بین‌المللی دانشگاه کورتوبیا برزیل: رییس پانل.

۷ چکیده مقالات همایش بین‌المللی

دکتر خوزه کارلوس پورتلا - گروه حقوق کیفری بین‌المللی دانشگاه کورتوبیا برزیل: لایحه برزیلی کیفری کردن ناپدید شدگی اجباری در پرتو اساسنامه رم و تأثیر آن بر عدالت انتقالی در برزیل.

دکتر مهدی ذاکریان - فصلنامه مطالعات بین‌المللی ISJ / سید رضی عمادی - دانشجوی دکترای روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات: هم‌پیوندی عدالت انتقالی و محاکم کیفری بین‌المللی با پیشگیری از افراط‌گرایی و خشونت در بهار عرب.

فلاویا سالانها کورتز - دانشگاه آکسفورد / گوستاوو بوسمن فرریا - دانشگاه فدرال پارانا برزیل: جهان‌شمولی استثنا، حقوق بشر و انکار دیگری.

۱۶:۴۵. پانل پنجم:

دکتر پائولو بنویتی - دانشکده حقوق دانشگاه رم ۳: ریاست پانل و سخنرانی دکتر کارن روحانی - گروه حقوق دانشگاه آزاد اسلامی قائم‌شهر و عضو هیئت مدیره کانون وکلای استان مازندران: بررسی تحلیلی ماده ۹ قانون مجازات اسلامی جدید مصوب اردیبهشت ۱۳۹۲ و زاویه آن با مقررات کیفری بین‌المللی.

دکتر عمر احمد مکی - مشاور حقوقی منطقه‌ای کمیته بین‌المللی صلیب سرخ - قاهره: اعراب و دیوان کیفری بین‌المللی.

۱۷:۳۰. دکتر مهدی ذاکریان - فصلنامه مطالعات بین‌المللی ISJ: ریاست پانل دستاوردها و پیشنهادها.

دکتر داوود باوند، دکتر فلاویا لاتانزی، دکتر مهدوی ثابت، دکتر پوریا عسگری، دکتر خوزه کارلوس پورتلا: بحث و نتیجه‌گیری از دستاوردهای همایش

فهرست

- شکنجه و جنایت علیه بشریت ۱۳
علی اکبر آسا
- بررسی تحولات محاکم کیفری بین‌المللی از منظر صلاحیت رسیدگی به
جرایم ۱۴
امین الهیان
- بررسی و تحلیل حقوقی نگرش دولتها به شرط انصراف از حمایت سیاسی
و توسل به مرجع داخلی ۱۶
منصور ثابت‌مقدم، الهه اصغری، کیوان زمردی
- مسئولیت حمایت در پرتو همزیستی عادلانه و امنیت مدار ۱۸
محمد جهان تیغ، پریسا سفیدپری
- شورای امنیت و تضمین همکاری‌های بین‌المللی کیفری (در چهارچوب
اساسنامه رم) ۲۰
راضیه حکمت آرا، سیده زهرا سعادت
- رکن مادی جنایت تجاوز از منظر اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری ۲۲
ابوالفتح خالقی، مهرداد سلامی
- بررسی به کارگیری سلاح‌های شیمیایی در سوریه و چالش‌های دیوان کیفری
بین‌المللی ۲۴
محمد داوری
- اجرای کیفری‌ها در پرتو تحولات حقوق کیفری بین‌المللی و داخلی ۲۶
بهزاد رضوی فرد
- هم پیوندی عدالت انتقالی و محاکم کیفری بین‌المللی با پیشگیری از افراط
گرایی و خشونت در بهار عرب ۲۸
مهدی ذاکریان، سید رضی عمادی

- ۳۰..... جایگاه ادله در رسیدگی‌های کیفری بین‌المللی
 مازیار ذبیحی
- بررسی تحلیلی ماده ۹ قانون مجازات اسلامی جدید مصوب اردیبهشت ۱۳۹۲ و
 زاویه آن با مقررات کیفری بین‌المللی ۳۲.....
 دکتر کارن روحانی
- رابطه عدالت انتقالی و منافع عدالت در اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری ۳۴.....
 مهین سبحانی
- تحقق عدالت در گرو تحول رابطه شورای امنیت با محاکم کیفری بین‌المللی ۳۶
 جمال‌الدین شاعری
- نقد مفهوم و انسانی شدن حقوق بین‌الملل «در پرتو جهانی شدن حقوق
 کیفری ۳۸.....
 دکتر محمد شریف
- توسعه و تحول حقوق قربانیان در دادگاه‌های کیفری بین‌المللی ۴۰.....
 سپیده طباطبایی
- سوء نیت خاص در ارتکاب جرم شکنجه ۴۲.....
 مهدی عبدالمالکی
- تحول در مفهوم جنایت علیه بشریت ۴۴.....
 ستار عزیزی ، مهرناز خردمندنیا
- نسبت میان عدالت انتقالی و بی کیفری ۴۷.....
 میلاد فاتحی، رضا مداحی
- تفاوت دیدگاه پروتکل الحاقی اول به کنوانسیون‌های ژنو در خصوص عنصر
 مادی مسئولیت کیفری مقامات مافوق با اساسنامه‌های دیوان‌های موقت و دیوان
 کیفری بین‌المللی با بررسی آرای قضایی ۴۹.....
 سیدرسول قریشی
- بررسی مفهوم جنایت تجاوز سرزمینی (aggression crime)، فصل مشترک میان
 شورای امنیت و دیوان کیفری بین‌المللی، در فاصله تصویب اساسنامه رم تا
 کنفرانس کامپالا ۵۱.....
 سید مصطفی کازرونی
- تحول مفهومی جنایت جنگی از دادگاه نورنبرگ تا دیوان کیفری بین‌المللی ۵۳.
 دکتر حسام‌الدین لسانی، نسیم کاوسی
- آیا خشونت دولت‌ها علیه اقلیت‌های جنسی از مصادیق جنایت علیه بشریت

- محسوب می‌شود؟ ۵۵
زهرامحمدی کجیدی
- ارزیابی شمول عنوان جنایت علیه بشریت نسبت به تحریم‌های یکجانبه دارویی با
نگاهی به وضعیت ایران ۵۷
سید مسعود مرتضوی
- امنیت اجتماعی در چهارچوب تحول مفهوم مقابله با بی‌کیفری «در بستر
مخاصمه مسلحانه غیربین‌المللی» ۶۰
زهرامشرف جوادی، کوثر فیروزپور ۶۰
محاکم کیفری بین‌المللی و تحقق عدالت جنسیتی ۶۲
نسرین مصفا
- تحول مفهوم «قانونی بودن دادگاه کیفری» در دادگاه کیفری بین‌المللی برای
یوگسلاوی سابق ۶۴
امیر مقامی
- سهم کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در اجرای عدالت قضایی کیفری بین‌المللی:
واقعیات و تحولات ۶۶
دکتر امیرحسین مهرگان
- تحول اصل قانونی بودن جرم در خصوص جنایت ضد بشریت در پرتو تحول
محاکم کیفری بین‌المللی ۶۹
دکتر مهدی مومنی
- مفهوم نسل‌کشی در دیوان بین‌المللی کیفری ۷۴
فاطمه نوری
- مسئولیت کیفری اعضای گروه‌های متخاصم در مخاصمات مسلحانه غیر
بین‌المللی ۷۵
نوید اصل یوسف‌زاد، راضیه سرداری

شکنجه و جنایت علیه بشریت

علی‌اکبر آسا^۱

شکنجه یکی از مصادیق جنایت علیه بشریت است که نگارنده پس از تحلیل و بررسی تمایزات شکنجه در اسناد حقوقی بین‌المللی و منطقه‌ای و همچنین در رویه قضایی بین‌المللی به بیان تعریف جامع از شکنجه پرداخته و پس از بیان تفاوت جنایت علیه بشریت از طریق شکنجه با دیگر جنایات علیه بشریت که متضمن ایراد صدمه به جسم، حالت روحی یا سلامت است، تعهدات دولت‌ها را در قبال شکنجه با توجه به اسناد حقوقی بین‌المللی متذکر شده است.

کلیدواژه‌گان: شکنجه، جنایت علیه بشریت، اسناد حقوقی،

تعهد، دولت.

۱. کارشناس انجمن بین‌المللی دیدبان عدالت و دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه تهران.

بررسی تحولات محاکم کیفری بین‌المللی از منظر صلاحیت رسیدگی به جرایم

امین الهیان^۱

یکی از مفاهیمی که در پرتو تحول محاکم کیفری بین‌المللی دستخوش تحولاتی گردیده است، مفهوم صلاحیت این محاکم است. در این تحقیق سعی شده است که با مطالعه و تبیین صلاحیت محاکم کیفری بین‌المللی نورمبرگ، روندا، یوگسلاوی سابق و دیوان کیفری بین‌المللی، با یک تقسیم‌بندی از حیث صلاحیت موضوعی، صلاحیت شخصی، صلاحیت مکانی و زمانی و صلاحیت تکمیلی، تحولات محاکم کیفری بین‌المللی از منظر صلاحیت رسیدگی به جرایم مورد بررسی قرار گیرد. صلاحیت موضوعی، تعیین‌کننده نوع جرایمی است که می‌توانند موضوع رسیدگی محاکم کیفری بین‌المللی قرار گیرند، به عبارت دیگر در صلاحیت موضوعی محاکم، اولاً مشخص می‌گردد که چه نوع جرایمی داخل در صلاحیت محاکم هستند؛ ثانیاً هر یک از این جرایم تعریف میشوند و مصادیقشان مشخص می‌گردد. لذا در صلاحیت شخصی این مسئله مطرح می‌گردد که محاکم کیفری بین‌المللی، به جرایم چه اشخاصی می‌توانند رسیدگی نمایند؟ لذا

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

در این نوع صلاحیت بیشتر حقوقی یا حقیقی بودن اشخاص مورد توجه قرار می‌گیرد. در صلاحیت مکانی و زمانی نیز محدوده مکانی و زمانی اعمال صلاحیت این محاکم تعیین می‌گردد. همچنین در صلاحیت تکمیلی تعامل محاکم کیفری بین‌المللی با محاکم داخلی مورد تاکید قرار می‌گیرد.

کلیدواژگان: محاکم کیفری بین‌المللی، صلاحیت موضوعی، صلاحیت شخصی، صلاحیت تکمیلی، صلاحیت زمانی و مکانی، دیوان کیفری بین‌المللی.

بررسی و تحلیل حقوقی نگرش دولتها به شرط انصراف از حمایت سیاسی و توسل به مرجع داخلی

دکتر منصور ثابت مقدم^۱

الهه اصغری^۲

کیوان زمردی^۳

نیاز بعضی از کشورهای جهان سوم به سرمایه‌های خارجی که دارای ثبات سیاسی و اجتماعی نبودند، صاحبان سرمایه و دول متبوع این سرمایه داران را برانگیخت تا به بهانه وقوع شورشها و انقلابهای احتمالی و در نتیجه ی ضایع شدن حقوق اتباع خود مقررات عادی حقوق بین‌الملل را کافی ندانند و بر اساس قراردادهای خاص، مسؤولیت دولت محل اقامت برای جبران خسارت وارده به اتباع خود را پیش‌بینی نمایند. از آنجایی که دولتهای متبوع سرمایه داران خارجی به نام حمایت سیاسی از اتباعشان در امور داخلی آن کشورها مداخله می‌کردند، برای مقابله با این روند، کشورهای آمریکای مرکزی و جنوبی شرط انصراف از حمایت سیاسی را در قالب قوانین داخلی و نیز درج آن در قراردادهای بین‌المللی بوجود آوردند. این شرط تصریح

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد چالوس

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل

می‌کند که تمامی اختلافات طرفین باید منحصراً از طریق استناد به قانون داخلی حل و فصل گردد. با تبعه‌ی خارجی همانند تبعه‌ی دولت طرف قرارداد (محل اقامت) رفتار می‌شود و کلیه‌ی موارد اقامه‌ی دعوای بین‌المللی کان لم یکن تلقی می‌گردند. این شرط غالباً مورد انتقاد و مخالفت محاکم بین‌المللی قرار گرفته است. علت مخالفت آنها با این شرط آن است که حق حمایت سیاسی، حقی است که نه به تبعه‌ی خارجی بلکه به دولتش تعلق دارد. بنابراین فردی که وارد قرارداد می‌شود نمی‌تواند از حقی که به خودش مربوط نیست، صرف نظر کند و اگر چنین شرطی در قرارداد گنجانده شود در هر صورت باید آن شرط را بی اعتبار تلقی کرد. اعمال حمایت سیاسی بدون شک مبین حق مصلحتی هر دولت بوده و رویه‌ی دولت‌ها و احکام محاکم ملی و بین‌المللی ثابت کرده است که با ورود دولت به حمایت از اتباعش در صحنه‌ی بین‌المللی، ماهیت آن دعوا تغییر نموده و تبدیل به دعوای یک دولت علیه دولت دیگر می‌شود. بر این اساس دولت می‌تواند حتی در صورت خودداری تبعه‌ی زیان دیده اش از اقامه‌ی دعوا، این حق خود را اعمال کند. در پژوهش یاد شده سعی بر این است که ابتدا تعریفی اجمالی از تابعیت توصیف گردد و در طی آن شرط انصراف از حمایت سیاسی و توسل به مرجع داخلی به‌توجه نقد گذاشته شود و در پایان نتیجه‌گیری براساس موازین حقوقی بین‌المللی صورت گیرد. لازم به یادآوری است روش گردآوری اطلاعات توصیفی و تحلیلی است

کلیدواژگان: دولت، انصاف، حمایت سیاسی، مصلحت.

مسئولیت حمایت در پرتو همزیستی عادلانه و امنیت مدار

محمد جهان تیغ^۱

پریرسا سفیدپری^۲

با پذیرش در هم آمیختگی میان اعضای جامعه بین‌المللی و توجه به ضرورت حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نیاز تابعان حقوق بین‌الملل به یکدیگر فزونی یافته و یا اینکه بهتر آن است بپذیریم وقوع تحولات اخیر از قبیل منازعات مسلحانه، جنبش‌های مدنی، فجایع زیست محیطی و امثالهم فهم جامعه بین‌المللی را به نحوی با مفهوم همزیستی بین‌المللی به معنای رابطه دو سویه پایدار و مبتنی بر برهم کنش زیستی پایدار میان اعضای آن آشنا ساخته است. حال جای طرح این پرسش است که تابعان حقوق بین‌الملل نخست تا چه میزان در مقابل مفهوم همزیستی بین‌المللی و ضرورت قبول آن سر تسلیم فرود آورده‌اند، ثانیاً تحولات دکترین مسئولیت حمایت در همین ارتباط تا چه حدی تابع اصول عادلانه بوده است. نکته قابل تأمل دیگر آن است که توسل به اقداماتی نظیر مداخله از سوی برخی از دولت‌ها مطابق با کدام تفسیر امنیت می‌باشد؛ امنیت حاکم بر زیست و بقای

۱. مدرس دانشگاه و دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد امارات.

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بشر دانشگاه علامه طباطبائی

تابعان حقوق بین‌الملل به معنای وستفالی آن و یا مطابق با آنچه از مفهوم امنیت در حقوق بین‌الملل معاصر مورد بحث واقع شده است. از سوی دیگر نقش ارکان سیاسی متشکل از دولت‌ها در نظام حقوق بین‌المللو در رأس آن شورای امنیت ملل متحد در مواجهه با جنایات جنگی و موارد نقض حقوق انسانی و کنکاش پیرامون پایداری اعضای شورای امنیت سازمان ملل متحد به آرمان‌های مورد توافق اعضای جامعه بین‌المللی در ارزیابی پاسداشت این اصل به مفهوم واقعی آن در وضعیت‌های مورد اشاره و به ویژه در روبرویی با مخاصمات و منازعات مسلحانه داخلی در خور اعتنا می‌باشد.

در این جستار سعی بر آن است ضمن توصیف دکترین مسئولیت حمایت در حقوق بین‌الملل در رویکردی تحلیلی به آسیب‌شناسی آن در رویه تابعان حقوق بین‌الملل و محاکم قضایی بین‌المللی پرداخته شود. همچنین با توجه به فجایع اخیر انسانی در کشورهایی مانند سوریه و لیبی بررسی واکنش جامعه بین‌المللی به اینگونه وضعیت‌ها که بی‌تردید نقض حقوق بنیادین افراد را نیز در پی داشته است، ارزیابی دکترین مورد بحث طبق مؤلفه‌های عدالت محور و امنیت محور از اهداف مورد نظر این پژوهش خواهد بود. مقاله حاضر با تکیه بر منابع کتابخانه‌ای و با رویکرد توصیفی و تحلیلی می‌باشد.

کلیدواژگان: مسئولیت حمایت، امنیت، حقوق بشر،

عدالت.

شورای امنیت و تضمین همکاری‌های بین‌المللی کیفری (در چهارچوب اساسنامه رم)

راضیه حکمت آرا^۱

سیده زهرا سعادت^۲

چکیده: همکاری‌های بین‌المللی کیفری در همه مراحل از بررسی مقدماتی تا اجرای حکم نیاز مبرم یک دستگاه عدالت قضائی بین‌المللی جهت تحقق عدالت کیفری بین‌المللی است. این همکاری‌ها زمانی محقق می‌شود که اعضای دیوان بین‌المللی کیفری (دیوان)، دولت‌های ثالث و سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیر دولتی در انجام کلیه مراحل دادرسی کیفری با دیوان مشارکت داشته باشند. تعهدات دولت‌ها به همکاری با دیوان از دو منبع اساسنامه رم یا قطعنامه شورای امنیت یا هر دو با هم ناشی می‌شود. حسن ارجاع وضعیت از سوی شورای امنیت به دیوان در آن است که به خاطر اتخاذ تصمیم شورا مطابق فصل هفتم منشور ملل متحد، دولت‌ها ملزم به همکاری با دیوان خواهند بود و موضوع رضایت دولت محل وقوع جرم، دولت متبوع مجرم و یا دولت آسیب دیده دیگر مطرح نخواهد بود زیرا مبنای همکاری برای دول ثالث، قطعنامه شورای امنیت است و از سوی دیگر، در

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل

صورت تخلف دولت‌ها از اجرای تعهداتشان در مقابل دیوان، شورای امنیت می‌تواند این عدم همکاری را مشمول عنوان تهدید علیه صلح قرار دهد و دولت ممتنع را از طریق اعمال ضمانت اجراهای نظامی و غیر نظامی مجبور به همکاری با دیوان نماید. همه این موارد بیانگر نقش شورای امنیت در تحقق همکاری‌های بین‌المللی کیفری است که می‌تواند با عملکرد خود، نقش مثبت یا منفی در تسهیل همکاری‌های بین‌المللی با دیوان داشته باشد. در مقاله حاضر برآنیم ضمن بیان نظام همکاری بین‌المللی کیفری در اساسنامه رم، به بررسی نقش شورای امنیت در وصول به آرمان عدالت کیفری بین‌المللی از طریق تضمین همکاری‌های بین‌المللی دولت‌ها با دیوان کیفری بین‌المللی بپردازیم.

کلیدواژگان: همکاری بین‌المللی، دیوان بین‌المللی کیفری، شورای امنیت، اساسنامه رم، ضمانت اجرا.

رکن مادی جنایت تجاوز از منظر اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری

ابوالفتح خالقی^۱

مهرداد سلامی^۲

طبق حقوق بین‌الملل سنتی، جنگ یک ابزار سیاسی قانونی و مشروع در روابط بین‌الملل تلقی می‌شد، با پیشرفت فن آوری و جنگ افزارهای جنگی که آثار مخرب شدیدی به جا می‌گذاشت، اعضای جامعه بین‌الملل تصمیم به ممنوعیت جنگ گرفتند و به دنبال این ممنوعیت به طور مطلق در پیمان پاریس به سال ۱۹۲۸ میلادی، در مقام تعیین ضمانت اجرای مناسب به آن برآمدند؛ اما از آنجا که تعیین ضمانت اجرا مسبوق به تعریف و تبیین موضوع آن است و از طرفی جنگ بیشتر یک عمل سیاسی است تا حقوقی، تا سال ۲۰۱۰ میلادی موفق به تعریف آن نشدند. در این سال در مقام جمع وقایع صورت گرفته در طول یک سده فعالیت، برای اولین بار بین جنایت تجاوز و عمل تجاوزکارانه تفکیک نمودند و تحقق جنایت تجاوز، منوط به تحقق عمل تجاوزکارانه‌ی ناقض آشکار منشور ملل متحد گردید. رکن مادی جنایت تجاوز بر اساس این تعریف عبارت است از برنامه ریزی،

۱. عضو هیات علمی دانشگاه قم

۲. کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی از دانشگاه قم

تدارک، آغاز یا اجرای یک عمل تجاوزکارانه‌ی که از سوی افراد سیاسی و نظامی مؤثر در هدایت و کنترل یک کشور ارتکاب می‌یابد. در این نوشته برآن هستیم تا عنصر مادی جنایت تجاوز (رفتار فیزیکی، شرایط و اوضاع و احوال و نتیجه) را بررسی نماییم.

کلیدواژگان: ممنوعیت جنگ تجاوزکارانه، دیوان بین‌المللی کیفری، جنایت تجاوز، عمل تجاوزکارانه، عنصر مادی جنایت تجاوز.

بررسی به کارگیری سلاح‌های شیمیایی در سوریه و چالش‌های دیوان کیفری بین‌المللی

محمد داوری^۱

به کارگیری سلاح‌های شیمیایی در سوریه بحث‌های مختلفی را ایجاد کرده است؛ چه از نظر صدمات جبران ناپذیر علیه قربانیان و چه از نظر مرتکبین و صلاحیت دادگاه کیفری بین‌المللی. گزارش هیات حقیقت یاب سازمان ملل از بررسی اردوگاه‌های پناهندگان در خارج از سوریه، مبین به کارگیری سلاح‌های شیمیایی عمدتاً توسط نیروهای دولتی و بعضاً مخالفان مسلح است؛ اگرچه این هیات تعیین دقیق عاملین را دشوار دانسته است. هدف این مقاله آن است با استفاده از گزارش‌های رسمی در این خصوص و توجه به اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی، امکان رسیدگی به وضعیت سوریه توسط این دیوان را بررسی نماید. در این مقاله سعی شده است با رویکردی علمی و عمدتاً استفاده از فضای مجازی و بعضاً کتابخانه‌ای به تحقیق در این خصوص پردازد. دستاوردهای این پژوهش نشان می‌دهد با توجه به اصلاحات سال ۲۰۱۰ اساسنامه ICC به ویژه در بند (e) ماده ۸ و

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی از دانشگاه آزاد مشهد، مدرس حقوق جزای بین‌الملل، وکیل پایه یک دادگستری از کانون وکلای خراسان.

الحاق بندهای حاوی به کارگیری گازهای سمی، خفه کننده و مشابه آن و توجه به صلاحیت تکمیلی دیوان کیفری بین‌المللی و عدم عضویت دولت سوریه در این دیوان، در صورت عدم رسیدگی واقعی دولت سوریه، با ارجاع شورای امنیت، وضعیت سوریه قابل رسیدگی در این دیوان می‌باشد.

کلیدواژگان: سلاح شیمیایی، سوریه، دیوان کیفری بین‌المللی.

اجرای کیفری‌ها در پرتو تحولات حقوق کیفری بین‌المللی و داخلی

بهزاد رضوی فرد^۱

هر چند کانت معتقد بود که کیفری که به طور کامل اجرا نشود منجر به بی‌عدالتی شدیدی می‌شود، مع‌الوصف مسئله اجرای بین‌المللی کیفر از زمان محاکم نورنبرگ و توکیو یعنی در جایی که کیفرهای اعدام در سرزمین بیگانه و توسط آمریکایی‌ها اجرا شدند، مطرح نبوده است.

در مورد کیفرهای حبس باید گفت که مجرمان مربوطه آن را در سرزمین آلمان و در زندان مشهور به «اسپاندو»^۲ و تحت مراقبت و نظارت چرخشی بلشویک‌ها، انگلیسی‌ها، فرانسوی‌ها (توسط ژاندارمری ملی) و آمریکایی‌ها متحمل شدند.

از آن زمان اجرای کیفر بین‌المللی، ملی بوده و همین امر حداقل از لحاظ نظری موجب گسستگی و جدایی میان مرحله تعیین (تقنینی) و صدور حکم قضایی کیفر شده است، که با این اوصاف این خطر وجود دارد که اجرای اینچنینی موجب کاهش

۱. استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی
Razavi1351@yahoo.com

۲. Spandau نام شهری است در ایالت براندنبورگ پروسن در غرب برلین، قلعه استواری دارد و متهمین سیاسی را آنجا نگاه می‌داشتند

شدت محکومیت صادره گردد.

اما این خطر، با اعتقاد به اینکه مسئله اجرای مجازات به بحث همکاری با دادگاه‌های کیفری بین‌المللی مربوط می‌شود و یک همکاری نامناسب می‌تواند ضمانت اجرای کیفری به دنبال داشته باشد، می‌تواند کاهش یابد. و در همین رابطه «نوعی ضمانت اجرای تعهد به همکاری [با این دادگاه‌ها]» را داریم. «هنگامی که طبق موازین، مقرر شده است که یک کشور به واسطه فقدان یا رد همکاری، به تعهداتش عمل نکرده، دادگاه به واسطه رئیسش در خصوص این کوتاهی به شورای امنیت اطلاع می‌دهد. البته این امر تنها یک ضمانت اجرای سیاسی محسوب خواهد شد ولی همزمان هم موجب برخی پیشرفت‌ها و توسعه در حوزه حقوق همکاری کشورها خواهد شد».

با این تعبیر می‌توان گفت که تعهد و اجبار به همکاری با محاکم کیفری بین‌المللی یک ضرورت دو طرفه می‌باشد. البته این چنین سیستمی بدون اراده کشورها در پذیرش محکومان هیچگاه عمل نخواهد کرد. بنابراین مرحله حساس و فوق‌العاده این فرایند در حقوق کیفری بشردوستانه در حقیقت وابسته به رعایت تعهداتی است که کشورها در این حوزه قبول کرده‌اند.

از این رو، در اینجا تحولات مکانیسم و رژیم اجرای حکم محکومیت کیفری بین‌المللی و همچنین موانعی را که ممکن است بر سر راه اجرای این گونه کیفرها وجود داشته باشند را مطالعه خواهیم نمود.

کلیدواژگان: حقوق کیفری بین‌المللی، حقوق داخلی، امانوئل کانت.

هم پیوندی عدالت انتقالی و محاکم کیفری بین‌المللی با پیشگیری از افراط‌گرایی و خشونت در بهار عرب

دکتر مهدی ذاکریان^۱

سید رضی عمادی^۲

یکی از مهمترین مفاهیم حقوقی که هم در بعد داخلی و هم بعد بین‌المللی تحول زیادی یافته مفهوم عدالت است. تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی و تاکید آن بر این موضوع که « مسئولیت رافع مجازات افراد » نیست آشکارا گویای بسط مفهوم و حوزه اجرایی عدالت است. تعمیم عدالت بر مقاماتی که به واسطه در اختیار داشتن قدرت از مجازات در مقابل جنایت‌های مرتکب شده معاف بودند از مهم‌ترین حوزه بسط عدالت است. به عبارت دیگر، عدالت انتقالی که مویده انتقال عدالت بر افرادی است که در دوران قدرت از شمول اجرای عدالت خارج بودند از تحولات مهم و تاثیرگذاری است که در حقوق بین‌الملل و به تبع آن در روابط بین‌الملل رخ داده است. عدالت انتقالی ضمن اینکه می‌تواند حاکمان جدید یک کشور را از انجام اقدامات و

۱. استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

۲. کاندیدای دکترای روابط بین‌الملل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

جنایت‌های مشابه مقامات رژیم گذشته بازدارد، در عین حال برای بازماندگان و قربانیان جنایت مقامات رژیم گذشته نیز هم نوعی تسلی خاطر و هم نوعی کرامت محسوب می‌شود که می‌تواند زمینه بازگشت مجدد آنها به جامعه را فراهم کند. نگارندگان این پژوهش بر این باورند که نبود سازوکار محاکم کیفری بین‌المللی در فرایند عدالت انتقالی بهار عربی سبب افراط و خشونت در آن شده است. فرضیه این تحقیق این است که اگر عدالت انتقالی در جوامع انقلابی و انتقالی جهان عرب به درستی و به دور از احساسات زودگذر و تفکرات ایدئولوژیک اجرا می‌شد تنش، ناامنی، افراط‌گرایی و خشونت کنترل می‌شد.

کلیدواژگان: عدالت انتقالی، نقض حقوق بشر، افراط‌گرایی، خشونت، دیوان کیفری بین‌المللی.

جایگاه ادله در رسیدگی های کیفری بین المللی

مازیار ذبیحی^۱

در رسیدگی های کیفری بین المللی آنچه که موجب مجرم شناختن متهمین به جرائم شدید ضد بشری می شود، ادله اثبات جرم است. در این پژوهش به جایگاه این ادله در رسیدگی های کیفری بین المللی پرداخته شده و مواد و ضرورت اتخاذ آنها و همچنین حقوق و اصول مرتبط با ادله اثبات جرم، و نحوه پذیرش آنها در رسیدگی های کیفری بین المللی مورد رسیدگی و تامل قرار گرفته است. این موضوع که نقش این ادله در رسیدگی های کیفری بین المللی چه می باشد و اصولاً چه جایگاهی دارند، مسئله اصلی این تحقیق می باشد. در رابطه با موضوع این پژوهش در کتاب های دادرسی عادلانه دکتر فضائی و حقوق بشر در محاکمات کیفری بین المللی از سالواتور زاپالا نیز، اطلاعات ارزشمندی وجود دارد. و در نهایت این نتیجه حاصل شد که با توجه به سیستم تفتیشی دادرسی محاکم کیفری بین المللی و سیستم اتهامی دادگاه های آنها، متقن بودن ادله، شرط است و تشخیص این امر نیز بر عهده دادگاه می باشد، و همچنین تمامی حقوق بشر شناخته شده بین المللی برای متهمین نیز، باید در

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق بین الملل.

چکیده مقالات همایش بین‌المللی ۳۱

موضوعات مربوط به ادله از قبیل تحصیل، ارائه و دسترسی به آن‌ها رعایت شود.

کلیدواژگان: ادله، محاکم کیفری، ادله اثبات جرم، دادگاه کیفری بین‌المللی.

بررسی تحلیلی ماده ۹ قانون مجازات اسلامی جدید مصوب اردیبهشت ۱۳۹۲ و زاویه آن با مقررات کیفری بین‌المللی

دکتر کارن روحانی^۱

بر اساس ماده ۹ قانون مجازات اسلامی جدید مصوب سال ۱۳۹۲ مجلس شورای اسلامی مرتکب جرائمی که به موجب قانون خاص یا عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی در هر کشوری یافت شود در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود طبق قوانین جزائی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد. اگر چه این ماده تا حد بسیار زیادی به ماده ۸ قانون مجازات اسلامی پیشین شباهت دارد، اما علیرغم تغییراتی که در این ماده ایجاد شده کماکان ابهاماتی باقی مانده که نیازمند بررسی و واکاوی دقیق دارد و کلیت ماده تفاسیر متفاوتی را به خود می‌پذیرد، زیرا از یک طرف درج عبارت «قانون خاص» که به نظر می‌رسد مرتبط با مقررات کیفری بین‌المللی است صحیح به نظر نمی‌رسد زیرا در عرصه بین‌الملل قانون‌گذاری نداریم تا به تدوین قوانین کیفری بین‌المللی بپردازد و کشورها تکلیف به رعایت آن داشته باشند و از طرفی منظور قانون‌گذار از عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی نیز به صراحت مشخص نیست، زیرا اولاً آیا شامل کلیه عهدنامه‌های

۱. استادیار گروه حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر و عضو هیأت مدیره کنون وکلای دادگستری استان مازندران.

بین‌المللی می‌گردد و یا تنها آنهایی که کشور جمهوری اسلامی ایران بدان‌ها پیوسته است مشمول این ماده هستند و ثانیاً آیا مقررات بین‌المللی که شامل معاهدات عام و عرف‌ها و اصول کلی حقوق بین‌الملل می‌شوند می‌توانند عنصر قانونی برای تعقیب مرتکبین جرائم مذکور در این ماده در ایران باشند؟ و یا نیاز به تدوین قوانین خاص در این زمینه است تا در صورت یافتن چنین افرادی بتوان آنها را تحت تعقیب قانونی قرارداد. هر چند ضرورت تدوین مقرراتی در زمینه مقابله با جرائم بین‌المللی انکار ناپذیر است و به نظر می‌رسد در جهت پر نمودن همین خلاء مبادرت به تدوین ماده ۹ شده است، اما تصویب آن به کیفیتی که عنوان شد نمی‌تواند پاسخگوی آن هدفی باشد که قانون‌گذار از تدوین آن در صدد دستیابی است و نیازمند ایجاد ابزار و سازو کار مناسب در جهت اجرای آن می‌باشد و جای آن داشت با توجه به توسعه حقوق بین‌الملل کیفری خصوصاً پس از تدوین اساسنامه رم و تأسیس دیوان کیفری بین‌المللی که در فاصله بین تدوین قانون مجازات اسلامی اخیر و سابق به وقوع پیوسته است نگاه جامع‌تری به این دسته از مقررات می‌شد و به یک ماده بسنده نمی‌گردید.

کلیدواژگان: اساسنامه رم، ایران، قانون مجازات اسلامی، جرائم بین‌المللی.

رابطه عدالت انتقالی و منافع عدالت در اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری

مهین سبحانی^۱

در مقام مقایسه بین عدالت انتقالی در جوامع انتقالی و عدالت کیفری در دیوان بین‌المللی کیفری در نگاه اول نوعی تعارض را می‌توان شاهد بود. عدالت انتقالی در برخی جوامع مستلزم عدم تعقیب و مجازات متهمان به جرایم بین‌المللی است. در مقابل، عدالت کیفری در دیوان بین‌المللی کیفری بیانگر لزوم تعقیب و مجازات متهمان به جرایم بین‌المللی است. اما سخن از اجرای عدالت در اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری محدود به اجرای عدالت کیفری نیست، بلکه در اساسنامه دیوان و به طور مشخص ماده ۵۳ صحبت از منافع عدالت شده است. عدالتی که طبق این ماده در برخی مواقع اقتضای عدم تعقیب و مجازات متهمان به جرایم بین‌المللی را دارد. تبیین معنای عدالتی که در ماده ۵۳ اساسنامه دیوان به کار رفته است می‌تواند کلید حل تعارضی باشد که در نگاه اول بین عدالت انتقالی در جوامع انتقالی و عدالت کیفری دیوان بین‌المللی به نظر می‌رسد. حل این تعارض از آن جا اهمیت دارد که در حال حاضر قلمرو اجرای عدالت کیفری دیوان

۱. دانشجوی دوره دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی، مدرس دانشگاه گیلان.

بین‌المللی کیفری و عدالت انتقالی در اغلب موارد یکی است؛ برخورد با جرایم بین‌المللی که با کاسته شدن از مشخصات مسلحانه بین‌المللی و افزایش مشخصات مسلحانه داخلی اغلب در قلمرو داخلی دولت‌ها و در ارتباط با اتباعشان رخ می‌دهند. تحقیق حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال است که در صورتی که در جوامع انتقالی از سازوکارهای غیرکیفری جهت برخورد با جرایم بین‌المللی استفاده شود، آیا دیوان بین‌المللی کیفری می‌تواند به دلیل عدم اجرای عدالت کیفری و در راستای صلاحیت تکمیلی خود وارد رسیدگی شود؟ آیا منافع عدالت مندرج در ماده ۵۳ اساسنامه دیوان متضمن در نظر گرفتن سازوکارهای غیرکیفری در جوامع انتقالی است؟ در یافتن پاسخ این سؤال علاوه بر اساسنامه، استناد به رویه دیوان بین‌المللی کیفری می‌تواند راهگشا باشد. در صورت پاسخ مثبت به سؤال اخیر، اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری در مقایسه با سایر محاکم بین‌المللی کیفری، تحولی اساسی در حدود و ثغور اجرای عدالت کیفری بین‌المللی ایجاد نموده است.

کلیدواژگان: عدالت انتقالی، دیوان کیفری بین‌المللی،

عدالت کیفری، منافع عدالت.

تحقق عدالت در گرو تحول رابطه شورای امنیت با محاکم کیفری بین‌المللی

جمال الدین شاعری^۱

شورای امنیت بنا به ماده ۱۳ و ۱۶ اساسنامه قادر است تا با احاله موضوعی به دادگاه آن را فعال نماید کما اینکه از طرف دیگر قادر به تعلیق فعالیت آن نیز می‌باشد. از یک جهت این احاله امکان پیگیری قضایی اشخاص صرف نظر از جایگاه آنان را فراهم کرده و دادگاه از طریق شورای امنیت بهرمنند از صلاحیت جهانی خواهد شد، ولی از جهت دیگر سوالاتی در خصوص ماهیت شورای امنیت و نحوه عملکرد آن وجود دارد بطوری که ممکن است کشورهای دارای عضویت دائم موضوع دادگاه قرار بگیرند و آنها با بهره برداری از حق وتو از چنگال عدالت بگریزند.

در این نوشته بر آنیم تا با بررسی ماهیت رابطه شورای امنیت به مثابه نهادی سیاسی و محاکم کیفری بین‌المللی به منزله نهادی حقوقی، منافع و معایب آن را موشکافی نماییم و جهت تحقق این هدف با مطالعه و بررسی محاکم بین‌المللی گذشته و ساختار شورای امنیت خصوصا مواردی که این رابطه بالفعل شده است، سطح و امکان تحقق عدالت در این نظام قضائی را

۱. دانش آموخته حقوق بین‌الملل دانشگاه پیام نور تهران و مترجم و کارمند محلی دفتر حفاظت منافع مصر.

محک زنیم. نتیجه آنکه تحقق عدالت نظریه صعب الوصول بودن اصلاح ساختار شورای امنیت در آینده نزدیک، نه در گرو اصلاح ساختار آن است بلکه در این امر نهفته است که یا برخی بندهای اساسنامه اصلاح شده و یا بندهایی که ختشی کننده هر گونه سوء استفاده احتمالی از این رابطه باشد بدان افزوده گردد.

کلیدواژگان: عدالت، شورای امنیت، محاکم کیفری

بین‌المللی، نهاد سیاسی، نهاد قضایی.

نقد مفهوم و انسانی شدن حقوق بین الملل «در پرتو جهانی شدن حقوق کیفری»

دکتر محمد شریف^۱

برخورداری حکومت‌ها از نظام حقوق کیفری مستقل «دلیل استقلال آنها در برابر جامعه بین‌المللی» موجودیت آنها به عنوان یک عضو برخوردار از حق حاکمیت در خانواده دولت‌ها است. به این ترتیب چنانچه نظام حقوق کیفری دولت - کشورها انکار شود، استقلال آنها در معرض تردید قرار می‌گیرد.

تلاش کمیسیون حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد در برابر ماده ۱۹ طرح روبه‌تو آگو جهت تدوین مسئولیت کیفری بین‌المللی دولت‌ها و برابری مقابله با برپایی نظامی که بتواند شخصیت حقوقی دولت را در جایگاه «متهم» مستقر نماید، و به موزه فرستادن این طرح توسط جیمز کرافورت (گزارشگر بعدی کمیسیون در جریان تدوین پیش‌نویس معاهده مسئولیت کیفری بین‌المللی دولت‌ها) به دلیل روشنی و پایداری دولت‌ها در برابر تردید در استقلال و حاکمیت ملی آنها است. مخالفت با اجرایی شدن صلاحیت دیوان بین‌المللی کیفری و پذیرش صلاحیت شورای امنیت سازمان ملل متحد جهت ارجاع وضعیت مجرمانه دولت‌های غیر مصوبه دیوان (دادستانی دیوان)، رأی صادره توسط دیوان

۱. استاد سابق دانشکده حقوق دانشگاه علامه طباطبایی

بین‌المللی دادگستری در قضیه کنگو - بلژیک و الزام بلژیک به پذیرش خواسته کنگو مبنی بر رفع اثر از زاداشت وزیر خارجه‌ای که به اتهام ارتکاب جنایت بر علیه بشریت تحت پیگرد بازپرس بلژیک قرار گرفته بود، و نهایتاً فسخ قانون مستند بازپرس و.. همه دلالت بر این دارد که دولت‌ها پذیرای رخنه‌ای در حاکمیت مستقل خود نیستند.

از سوی دیگر امواج سهمگین خروج فرد بشر از قید تابعیت دولت‌ها و تبدیل آنها به پدیده‌ای جهانی، دلیل وجودی دولت‌ها را که عامل تقسیم بشر و تحمیل قید تابعیت بر آنهاست، مردود نموده است. این تردید موجودیت نظام حقوق بین‌الملل را که اساس و پایه آن بر موجودیت مستقل دولت‌ها استوار است، متزلزل نموده است. این تکامل اجتماعی ناگزیر، روابط اجتماعی کهن بین دولت‌ها را به روابط بین افراد بشر بدون رعایت الزامات ناشی از تابعیت دولت‌ها تبدیل می‌نماید. از آنجاکه این روابط نوین نیاز به تدوین قواعد حقوقی نوین را الزام‌آور می‌نماید، لذا قواعدی ایجاد می‌شود که نه علمی است و نه بین‌المللی است. باین حال دولت - کشورها ترجیح می‌دهند که این قواعد را ذیل نظام حقوق بین‌الملل قرار دهند و این تمایل باعث ایجاد تأسیساتی با عنوانی مثل: انسانی شدن حقوق بین‌الملل یا جهانی شدن حقوق بین‌الملل، و یا گاه بین‌المللی شدن حقوق بین‌الملل (به معنی گذار از بین‌الدولی بودن آن) اشاره شده است.

این عناوین با تعریف پذیرفته‌شده حقوق بین‌الملل سازگار نیست و از آنجاکه معانی الفاظ، بر قراردادی منحنی استوار است که نمی‌توان آن را نقض کرد، لذا این مفاهیم با مابه‌ازاء عرفی شان سازگاری ندارند.

کلیدواژگان: کمیسیون حقوق بین‌الملل، حقوق انسانی شده،

جهانی شدن، دیوان کیفری بین‌المللی.

توسعه و تحول حقوق قربانیان در دادگاه‌های کیفری بین‌المللی

سپیده طباطبایی^۱

جامعه بین‌الملل در سال‌های گذشته شاهد تلاش‌های جهانی برای پیگرد و مجازات مسوولین جنایات بین‌المللی بوده است . تاسیس دادگاه‌های کیفری بین‌المللی برای رسیدگی به جنایات افرادی که مرتکب نسل‌کشی، جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت در یوگسلاوی سابق، رواندا، سیرالئون و بالاخره تاسیس دیوان کیفری بین‌المللی از دستاوردهای جامعه بین‌الملل برای اجرای عدالت و پایان دادن به بی‌کیفر ماندن مسوولین این جنایات محسوب می‌شود . دادگاه‌های کیفری بین‌المللی از ابتدا به عنوان سازوکاری برای مجازات مرتکبین نقض‌های جدی حقوق بین‌الملل و حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، جلوگیری از ارتکاب این جنایات در آینده و در نهایت استقرار مجدد حاکمیت قانون در نظر گرفته شده است . مطالعه دستاوردهای این دادگاه‌ها نشانگر این امر است که دادگاه‌های کیفری بین‌المللی بر مجازات مرتکبین جنایات تمرکز داشته و تا پیش از تاسیس دیوان کیفری بین‌المللی وضعیت قربانیان این جنایات به طور گسترده

۱. دانشجوی دکترا حقوق بین‌الملل کیفری International Institute Victimology دانشگاه تیلبرگ، هلند.

ای یا به فراموشی سپرده شده و یا به حاشیه رانده شده است . هدف این مقاله بررسی منشا و پیشرفت تدریجی حقوق قربانیان و جبران خسارت آنان در پرتو مقررات و عملکرد دادگاههای کیفری بین‌المللی می‌باشد. بدین منظور، این مقاله در ابتدا به مطالعه سیر تکامل حقوق به رسمیت شناخته شده قربانیان جنایات بین‌المللی در اسناد حقوقی بین‌المللی می‌پردازد. سپس عملکرد و مقررات دادگاه نظامی بین‌المللی نورنبرگ و دادگاه جنایات جنگی توکیو، دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق و دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا، دادگاه ویژه سیرالئون، شعب فوق‌العاده دادگاههای کامبوج، هیات‌های ویژه تیمور شرقی، هیات‌های بین‌المللی سازمان ملل متحد در کوزوو و دادگاه ویژه لبنان در ارتباط با حقوق قربانیان و جبران خسارت آنان مورد مطالعه قرار می‌گیرد . در پایان مقررات پیشرفته اساسنامه رم در ارتباط با حقوق قربانیان و حق مشارکت آنان در دادرسی‌های دیوان کیفری بین‌المللی و حق جبران خسارت و پرداخت غرامت به آنان و همچنین چالشهای پیش روی این دیوان در اجرای این حقوق مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

کلیدواژگان: حقوق قربانیان، دادگاه‌های کیفری

بین‌المللی، اساسنامه رم، دیوان کیفری بین‌المللی.

سوء نیت خاص در ارتکاب جرم شکنجه

مهدی عبدالمالکی^۱

سیر تحول شکنجه از جرم بد رفتاری تا امره بودن آن را شامل می‌شود. تحقق جرم نیازمند عنصر معنوی یا سوء نیت خاص است. ماده یک کنوانسیون منع شکنجه ۱۹۸۴ اخذ اطلاعات یا اقرار و... را سوء نیت خاص مرتکب می‌داند. محاکمی مانند ICTY و ICTR ماده یک کنوانسیون مذکور را عرفی می‌دانند اما دیوان اروپایی حقوق بشر تمایل دارد شکنجه را یک «جرم مادی صرف» بدون ضرورت وجود سوء نیت خاص بداند. موضع اساسنامه ICC نیز در ماده ۷(۲)(e) دلالت بر مادی بودن شکنجه دارد. این دیدگاه کاملترین وجه ممنوعیت شکنجه می‌باشد. اساسنامه در ماده ۸(۲)(a)(ii) و ۸(۲)(c)(i) شکنجه را بدون ارائه تعریفی مغایر با ماده ۷ به عنوان جنایت جنگی تلقی کرده است اما، کمیسیون مقدماتی اساسنامه، جرم شکنجه در قالب جنایت جنگی را نیازمند سوء نیت خاص می‌داند. به نظر می‌رسد اساسنامه به دنبال معنی خاصی از شکنجه می‌باشد زیرا کمیسیون مقدماتی معتقد بود «ضرورت وجود اهداف مشخص در جنایت شکنجه ممکن است روند تکامل قواعد حقوقی را در این زمینه با

۱. دانشجوی دکترای حقوق بین‌الملل.

محدودیت‌هایی مواجه نماید.» بنابراین عدالت کیفری ایجاب می‌نماید سوء نیت خاص از عناصر تشکیل دهنده جرم شکنجه خارج گردد.

کلیدواژگان: شکنجه، جنایت جنگی، سوء نیت خاص، دیوان بین‌المللی کیفری.

تحول در مفهوم جنایت علیه بشریت

ستار عزیزی^۱

مهرناز خردمندنیآ^۲

جنایت علیه بشریت به عنوان یکی از مهمترین جنایات بین‌المللی، در ماده ۷ اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری بعد از یکی از جرایم داخلی در صلاحیت دیوان قرار گرفته است. اولین بار از این عبارت در بیانیه مشترک دولت‌های فرانسه، روسیه و بریتانیای کبیر در ۲۴ می ۱۹۱۵ استفاده شد. در این بیانیه بر لزوم محاکمه اشخاص مسئول در حکومت عثمانی به خاطر ارتکاب جنایت علیه بشریت تأکید شد.

عناصر لازم در تعریف این جنایت از بدو ورود این مفهوم در حقوق بین‌الملل کیفری، دچار تحولات و تغییرات شده است. قدرت‌های فاتح جنگ دوم جهانی به هنگام تدوین اساسنامه دادگاه بین‌المللی نورنبرگ، در تعریف این جنایت لازم دانستند که اقدامات مجرمانه در ارتباط و پیوند با مخاصمه مسلحانه روی داده باشد. در واقع هدف آن بود که اقدامات مجرمانه ارتكابی در زمان صلح، تحت پوشش قرار نگیرد و به این ترتیب کشورها در خصوص رفتارشان با اقلیت‌ها و یا با مردم مستعمرات خود تحت

۱. دانشیار دانشگاه بوعلی سینا.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه بوعلی سینا

تعقیب قرار نگیرند. این رویکرد در ماده ۵ اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری یوگسلاوی سابق (ICTY) نیز اتخاذ شد و ارتکاب جنایت علیه بشریت تنها هنگامی قابل تعقیب و مجازات دانسته شد که « در زمان مخاصمه مسلحانه خواه بین‌المللی یا داخلی روی داده باشد» تدوین‌کنندگان این ماده در دبیرخانه ملل متحد معتقد بودند که این محدودیت در حقوق بین‌الملل عرفی وجود دارد. هیجده ماه بعد و در زمان تصویب اساسنامه دادگاه بین‌المللی کیفری رواندا (ICTR) شرط ارتباط ارتکاب جنایات علیه بشریت با مخاصمه مسلحانه کنار گذاشته شد اما در توضیح این اقدام تأکید شد که این امر بر خلاف مقررات حقوق بین‌الملل عرفی اتخاذ شده است. با این وجود، شعبه تجدید نظر دیوان بین‌المللی کیفری یوگسلاوی سابق (ICTY) معتقد بود که در حقوق بین‌الملل عرفی معاصر، نیازی به وجود ارتباط میان ارتکاب جنایات علیه بشریت و وجود مخاصمه مسلحانه نیست. تدوین‌کنندگان اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری نیز از همین رویه تبعیت کردند. یکی دیگر از عناصر مهم در تعریف جنایت علیه بشریت به لزوم وجود برنامه و سیاست دولتی در ارتکاب جنایت علیه بشریت مربوط می‌شود. در حالی که شعبه تجدید نظر دیوان بین‌المللی یوگسلاوی سابق در قضیه‌ی « کونراچ» بر این عقیده بود که در ارتکاب جنایت علیه بشریت ضرورتی بر وجود عنصر « سیاست دولتی» نیست اما تدوین‌کنندگان اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری وجود این شرط را جزء عناصر لازم در تعریف این جنایت دانسته‌اند. دیوان عالی کانادا نیز در یکی از آرا خویش ورود عنصر « سیاست دولتی» در تعریف جنایت علیه بشریت را از جمله تحولات در مفهوم جنایت علیه بشریت در نظام حقوق

بین‌الملل عرفی دانست.

در این مقاله تلاش بر آن است که حذف شرط ارتکاب جنایت علیه بشریت در زمان مخاصمه مسلحانه از یک سو و ورود عنصر سیاست دولتی در تعریف جنایت علیه بشریت مورد بررسی و مذاقه قرار گیرد.

کلیدواژگان: جنایت علیه بشریت، مخاصمه مسلحانه،

سیاست دولتی، گسترده و سیستماتیک.

نسبت میان عدالت انتقالی و بی کیفری

میلاذ فاتحی

رضا مداحی

مفهوم عدالت در تاریخ اندیشه بشری تحول چشمگیری داشته است و در عین حال اجرای عدالت در عرصه جهانی و در مناسبات بین‌المللی از اهداف اولیه دولتها و شهروندان آنها بوده است. در قلمرو حقوق بین‌الملل بسیاری از اسناد بین‌المللی از جمله منشور سازمان ملل متحد و اساسنامه تشکیل دیوان بین‌المللی کیفری (اساسنامه رم)، تضمین احترام به عدالت و ایجاد شرایط لازم برای حفاظت از آن را مورد تأکید قرار داده اند. یکی از ابزارهای موثر برای اجرای عدالت، مبارزه با بی کیفری و مصونیت رهبران، ایجاد آرامش و ثبات و در نهایت تحقق صلح و امنیت در جوامع در حال انتقال، مکانیزم عدالت انتقالی است. عدالت انتقالی به مجموعه‌ای از فرآیندها و مکانیزم‌هایی که برای بررسی و تبیین جرائم و تجاوزات در جوامع در حال گذار از دیکتاتوری به دموکراسی رخ می‌دهد، گفته می‌شود. مقاله حاضر با روش توصیفی-تحلیلی درصدد تبیین مفهوم عدالت انتقالی، شرایط، اهداف و مکانیزم‌های آن، با هدف مقابله با پدیده بی کیفری و تحقق صلح پایدار در جوامع در حال انتقال است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، اجرای مکانیزم‌های عدالت

انتقالی بعد از دوره ای از مناصمه، نزاع داخلی یا سرکوبی در جوامع در حال گذار تأثیر به سزائی در بازگشت صلح و مقابله با بی‌کیفری یا معافیت از مجازات داشته است.

کلیدواژگان: بی‌کیفری، عدالت انتقالی، صلح، دیوان
کیفری بین‌المللی.

**تفاوت دیدگاه پروتکل الحاقی اول به کنوانسیون‌های ژنو
در خصوص عنصر مادی مسئولیت کیفری مقامات مافوق با
اساسنامه‌های دیوان‌های موقت و دیوان کیفری بین‌المللی
با بررسی آرای قضایی**

سیدرسول قریشی^۱

نخستین سند بین‌المللی که به عنصر مادی دکتترین مسئولیت مقامات مافوق پرداخت، پروتکل الحاقی اول ۱۹۷۷ به کنوانسیون‌های ژنو ۱۹۴۹ بود. ماده ۸۶ این پروتکل صریحاً به «ترک فعل» اشاره کرده است. سپس اساسنامه‌های دیوان‌های یوگسلاوی سابق و رواندا و اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی به وظایف و تکالیف مقامات مافوق در قبال جنایات زیردستان اشاره کرده‌اند. در مورد عنصر مادی (ترک فعل) بین مواد ۸۶ و ۸۷ پروتکل الحاقی اول و اساسنامه‌های دیوان‌های موقت و اساسنامه-ی دیوان کیفری بین‌المللی چندین تفاوت به چشم می‌خورد: در اساسنامه‌های دیوان‌های موقت و دیوان رم از اصطلاح «اقدامات ضروری و معقول» استفاده شده است، در حالی که در مواد پروتکل از اصطلاح اقدامات «ممکن» استفاده شده است. در اساسنامه‌های دیوان‌های موقت به وظیفه گزارش جرایم

۱. دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد.

ارتكابی به مقامات صالح برای تحقیق و تعقیب اشاره‌ای نشده است در حالی که در اساسنامه دیوان رم و مواد پروتکل این وظیفه نیز آمده است، که بنظر می‌رسد، اساسنامه رم بدنبال تدوین اصول حقوق بین‌الملل عرفی بوده است و به همین دلیل به موضع مواد پروتکل باز گذشته است.

در مواد ۸۶ پروتکل و ۲۸ اساسنامه رم، اصطلاح «در حد توان او» آمده است که در اساسنامه‌های دیوان‌های موقت این قید نیامده است.

کلیدواژگان: مسئولیت کیفری، مقامات مافوق، عنصرمادی، پروتکل الحاقی اول، کنوانسیون‌های ژنو، دیوان‌های موقت، دیوان کیفری بین‌المللی.

**بررسی مفهوم جنایت تجاوز سرزمینی (aggression)
crime)، فصل مشترک میان شورای امنیت و دیوان کیفری
بین‌المللی، در فاصله تصویب اساسنامه رم تا کنفرانس
کامپالا**

سید مصطفی کازرونی^۱

جنایت تجاوز (aggression)، از جمله جنایاتی است که در کنار جنایت نسل‌کشی، جنایت علیه بشریت و جنایت جنگی بر اساس اساسنامه ۱۹۴۸ رم در صلاحیت دیوان بین‌المللی کیفری قرار گرفته است. بر خلاف سه جنایت دیگر ذکر شده اما کوشش‌های صورت گرفته در کنفرانس رم با مخالفت به خصوص دول دارای عضویت دائم شورای امنیت به ویژه ایالات متحده آمریکا روبه‌رو گشت و علی‌رغم آمدن در متن اساسنامه، جنایات سرزمینی مورد تعریف قرار نگرفته، مصادیق آن ذکر نشده و هم‌چنین، عناصر مادی و معنوی ارتکاب آن نیز، بیان نشده بود، مجموعه این عوامل، همراه با تلاش کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در کنفرانس رم و پذیرش پیشنهاد آنها مبنی بر بررسی جنایت تجاوز سرزمینی در اجلاس بعدی مجمع دول عضو اساسنامه، در سال ۲۰۱۰ موکول شد. در این کنفرانس،

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز.

جنایت تجاوز مورد تعریف قرار گرفت اما، اجرای آن تا سال ۲۰۱۷ در صلاحیت دیوان نیست. نخستین تعریفی که از تجاوز(نه جرم تجاوز) در اسناد بین‌المللی به چشم می‌خورد، به قطعنامه ۳۳۱۴ مصوب ۱۹۷۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، باز می‌گردد که در ماده ۲ و ۳ آن به تعریف تجاوز و ذکر مصادیق آن می‌پردازد. با توجه به عدم الزام آوری این قطعنامه و تعریف تجاوز از نقطه نظر بین‌الدولی و نه تمرکز بر روی افراد، این قطعنامه نمی‌تواند به عنوان یک سند الزام آور (نه سند راهنما) تجاوز از دید صلاحیت دیوان، ما را یاری رساند. با توجه به ماده ۳۹ منشور ملل متحد مبنی بر لزوم تشخیص تجاوز توسط شورای امنیت و ماده ۱۳ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی، نقش شورای امنیت در فرآیند مجازات اشخاص مسئول، بسیار تعیین کننده است و دیوان نمی‌تواند بدون تشخیص شورای امنیت، به بررسی جنایت تجاوز بپردازد.

کلیدواژگان: جنایت تجاوز سرزمینی، شورای امنیت،
دیوان کیفری بین‌المللی، کنفرانس کامپالا.

تحول مفهومی جنایت جنگی از دادگاه نورنبرگ تا دیوان کیفری بین‌المللی

دکتر حسام الدین لسانی^۱

نسیم کاوسی^۲

مفهوم "جنایت جنگی" از زمان تشکیل دادگاه نظامی نورنبرگ برای مجازات جنایتکاران جنگی پس از جنگ جهانی دوم شکل گرفت. هدف از این پژوهش بررسی تحولی است که مفهوم "جنایت جنگی" از زمان تشکیل دادگاه نورنبرگ تا تشکیل دیوان کیفری بین‌المللی امروزی داشته است. این تحول هم در مصداق است و هم در مفهوم است. در ابتدا به بررسی روند تاریخی شکل‌گیری مفهوم "جنایت جنگی" و آرایه یک تعریف از آن می‌پردازیم. سپس به بررسی این مفهوم در اساس نامه‌ی دادگاه نورنبرگ و اساس نامه‌ی دادگاه‌هایی که در این فاصله تشکیل شده‌اند (دادگاه توکیو ۱۹۴۶، دیوان کیفری بین‌المللی برای یوگسلاوی ۱۹۹۳ و دیوان کیفری بین‌المللی برای رواندا ۱۹۹۴) و مقایسه‌ی آن با اساس نامه‌ی دیوان کیفری بین‌المللی می‌پردازیم. در ضمن این بررسی، با توجه به پرونده‌هایی در این دادگاه‌ها، روند چنین تحولی را بهتر نشان می‌دهیم. بررسی

۱. عضو هیأت علمی دانشگاه حضرت معصومه.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه قم

کیفرخواست‌ها و احکام این دادگاه‌ها (به ترتیب زمان تأسیس) نشان می‌دهد که در هر دوره مفهوم جنایت جنگی با توجه به حقوق جنگ (معاهده ای و عرفی) که در آن دوره وجود داشته، تبیین می‌شده است. اگر در کیفرخواست‌های دادگاه نورنبرگ و توکیو به جرایمی از قبیل کشتار، تخریب، غارت و گروگان‌گیری پرداخته شده است، به سمت دیوان کیفری بین‌المللی که می‌رویم دایره شمول جنایت جنگی و مجنی علیه‌های آن دقیق‌تر و گسترده‌تر می‌شود. لذا اگرچه برخی از صاحب‌نظران با جرم‌انگاری‌های جدید مخالف هستند، اما مقتضیات حفظ صلح و کرامت انسان‌ها این را می‌طلبد.

کلیدواژه‌گان: جنایت جنگی، مخاصمه مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی، دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی، دیوان کیفری بین‌المللی.

آیا خشونت دولت‌ها علیه اقلیت‌های جنسی از مصادیق جنایت علیه بشریت محسوب می‌شود؟

زهرا محمدی کجیدی^۱

جنایت علیه بشر توسط دولت‌ها و سایر سازمان‌هایی که دسترسی به قدرت سیاسی دارند، به مراتب مخوف‌تر و دردناک‌تر است؛ چراکه دولت‌ها با وجود انواع قدرت‌ها و ضمانت اجراها امکان انجام هر گونه عمل ضد انسانی و نقض اصول کلی حقوق بشر را خواهند داشت و اتباع و شهروندان، قدرت مقابله و رویارویی با اقدامات ایشان را ندارند. ویژگی‌های جنایات علیه بشریت را می‌توان در اسناد دادگاه‌های کیفری بین‌المللی موقت (یوگسلاوی و رواندا) و دادگاه‌های کیفری بین‌المللی دائمی (icc) به تفصیل پیدا کرد؛ به طور کلی جنایات علیه بشریت جنایاتی هستند که به علت شدت قساوت آن‌ها وجدان جامعه جهانی جریحه‌دار می‌شود و اولیای دم این جنایات کل بشریت است. حال سوال این است که آیا برخی اعمال که مستقیماً و صراحتاً در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی به عنوان جنایات علیه بشریت بیان نشدند، می‌توانند مشمول این احکام قرار گیرند؟ آیا وضعیت اقلیت‌های جنسی مشابه گروه‌های سیاسی و نژادی و مذهبی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی.

است که مطابق نص صریح مواد مختلف کنوانسیون‌های بین‌المللی؛ اذیت و آزار این افراد مورد پیگیری و محاکمه قرار خواهند گرفت؟ اگر چنین است و خشونت دولت‌ها علیه اقلیت‌های جنسی از مصادیق جنایت علیه بشریت است، پیگیری و محاکمه این جنایات به چه صورت و در کدام دادگاه صالح ملی یا بین‌المللی انجام خواهد شد؟ در این مقاله به تحقیق در این خصوص و بررسی اسناد موجود و رویه‌های متدوال می‌پردازیم. امید که بتوانیم به مطلوب نهایی برسیم.

کلیدواژگان: جنایت علیه بشریت، اقلیت‌های جنسی،

دیوان کیفری بین‌المللی.

ارزیابی شمول عنوان جنایت علیه بشریت نسبت به تحریم‌های یکجانبه دارویی با نگاهی به وضعیت ایران

سید مسعود مرتضوی^۱

تحریم‌های مستقیم یا غیرمستقیم دارویی می‌توانند تأثیرات گسترده‌ای را بر وضعیت سلامت جسمی و روحی جمعیت وسیعی از کشور مورد تحریم بگذارند. در نظام‌های حقوق بشری همواره تأمین امنیت جمعیت غیرنظامی مورد توجه بوده و در جهت حمایت از حقوق بنیادین آنان، اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری دست به جرم‌انگاری و قیح‌ترین رفتارهای ناقض این حقوق زده است. در این میان جنایات علیه بشریت رفتارهایی غیرقانونی را شامل می‌شود که ماهیتاً غیرانسانی بوده و باعث تحمیل رنج عظیم یا صدمه جدی نسبت به جسم یا سلامت روحی و جسمی انسانها گردیده و در قالب بخشی از یک تعرض گسترده یا سازمان‌یافته علیه یک جمعیت غیرنظامی واقع می‌شوند.

با در نظر گرفتن محدودیت‌های اعمال صلاحیت دیوان بین‌المللی کیفری مندرج در ماده ۱۰ اساسنامه، دیوان تنها قادر به ورود به تحریم‌های یکجانبه دارویی است؛ در کنار آن تحریم‌های

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران.

مالی یکجانبه که به طور غیر مستقیم دسترسی بیماران را به دارو محدود می‌نماید، می‌توانند در صورت علم واضعان تحریم به تبعات و بی‌پروایی نسبت به آن، مشمول مصداق اخیر بند ۱ ماده ۷ اساسنامه دیوان قرار گیرند: «دیگر اعمال غیر انسانی دارای خصایص مشابه که عمداً موجب رنج عظیم یا آسیب جدی به بدن یا سلامت جسمی و روانی گردند.» در این مقاله ابتدا با نگاهی بر رویکردهای تفسیری شعب دیوان و دادگاه‌های رواندا و یوگسلاوی سابق، عنصر قانونی جرم (با لحاظ لزوم تفسیر مضیق) مورد واکاوی قرار گرفته؛ عناصر مادی و روانیمورد نیازبرشمرده می‌شود و با احراز امکان وقوع جرم بواسطه تحریم‌های غیرقانونی یکجانبه، چگونگی انتساب آن به سران کشورهای وضع‌کننده تحریم بررسی می‌گردد.

هدف از نگارش این مقاله، نگاهی دیگر بار بر عناصر عمومی مادی و روانی جنایت علیه بشریت و عناصر اختصاصی قسم اخیر آن است تا از طریق مقایسه آنها با اعمال تحریم دارویی بر ضد یک جمعیت بتوان در مورد شمول این عنوان نسبت به رفتار مذکور داوری نمود. در این بین وضعیت تحریم‌های ایران و امکان انتساب چنین عنوان مجرمانه ای بر واضعان تحریم‌های یکجانبه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

جهت نیل به این مقصود روش بررسی متن اساسنامه دیوان، و منابع تفسیری مرتبط همچون آیین‌نامه عناصر تشکیل‌دهنده جرایم، معاهدات قابل اجرا و اصول و قواعد عرفی حقوق بین‌الملل، دکترین حقوقی و همچنین رویه قضائی دیوان بین‌المللی کیفری و دادگاه‌های رواندا و یوگسلاوی سابق اتخاذ شده است.

دستاوردهای پژوهش: اساساً جرم انگاری «دیگر اعمال غیر انسانی» در چهارچوب اصل قانونی بودن و همچنین اصل تفسیر مضیق، در پی تکامل و توسعه قواعد حقوقی جهت پیشی گرفتن بر طرح‌ها و ابتکارات تازه جنایتکاران بر ضد انسانیت است. این پژوهش می‌تواند موجب شناسایی یکی از اقسام جنایت علیه بشریت باشد که با چراغی خاموش مرزهای نقض کرامت انسانی را در می‌نوردد. هم چنین می‌تواند جامعه علمی را متوجه نقضی آشکار نسبت به حقوق بین‌الملل نماید که بر اساس آمارها سلامتی ۱/۵ میلیون نفر از جمعیت مردم ایران را تحت الشعاع قرار داده است.

کلیدواژگان: تحریم، جنایت علیه بشریت، ایران، حقوق بین‌الملل.

امنیت اجتماعی در چهارچوب تحول مفهوم مقابله با بی‌کیفری «در بستر مخاصمه مسلحانه غیربین‌المللی»

زهرا مشرف جوادی^۱

کوثر فیروزپور^۲

در بسیاری از مخاصمات مسلحانه، نقض‌های جدید حقوق بشر و حقوق بشردوستانه رخ می‌دهد که در شرایط خاص منجر به نسل‌کشی، جنایت علیه بشریت و جنایت جنگی می‌شود. لذا امحایی بی‌کیفری، زمینه حفظ و ارتقا امنیت اجتماعی را به عنوان یکی از مولفه‌های حقوق بشری در جامعه جهانی فراهم می‌سازد. همانطور که انعقاد موافقت‌نامه‌ی بین‌المللی در مورد جرایم سازمان یافته بین‌المللی، تروریسم، تأسیس دیوان بین‌المللی کیفری و .. از جمله راهکارهای رسیدن به امنیت بین‌المللی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. وجود یک سیستم کیفری می‌تواند عاملی برای پیشگیری از تهدید این امنیت شود و مانع از بروز جرایمی گردد که امنیت اجتماعی افراد را مورد هدف قرار می‌دهد. از آن رو که پیشگیری از تهدید یک امنیت بین‌المللی، از مداخله بعدی برای برقرار ساختن آن سهل‌تر است؛ لذا امحای کیفر مانی در نظام بین‌الملل همانگونه که جز اهداف اصلی دیوان بین‌المللی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی

کیفری است می‌تواند منتج به حفظ و حمایت امنیت اجتماعی در زمان مخاصمه مسلحانه شود.

لذا در این تحقیق بر آنیم تا با بررسی مفهوم امنیت اجتماعی دریابیم که رویکرد دیوان بین‌المللی کیفری در مقابله با بی‌کیفر مانی چگونه می‌تواند حافظ این مقوله در جریان مخاصمه مسلحانه غیربین‌المللی باشد؟ بی‌کیفر مانی چه تأثیراتی بر امنیت اجتماعی خواهد داشت و تا چه میزان این مفهوم در اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری انعکاس یافته است؟

کلیدواژگان: امنیت اجتماعی، امحای بی‌کیفری، بی‌کیفر مانی، مخاصمه مسلحانه غیربین‌المللی.

محاكم کیفری بین‌المللی و تحقق عدالت جنسیتی

دکتر نسرین مصفا^۱

آثار خشونت‌بار مخاصمات مسلحانه به روی زنان و استفاده از خشونت جنسی و تجاوز به عنوان اسباب و حربه جنگی در دهه نود میلادی موجب تحول کلان در سطح بین‌المللی نسبت به موضوع زنان و مخاصمات گردیده و با تلاش‌های همه‌جانبه در دستور کار جهانی قرار گرفت.

البته حمایت و رعایت حقوق انسانی آنان در مخاصمات مسلحانه به نوبه خود وابسته به سلسله‌ای از عوامل ناشی از نابرابری و عدالت در وضعیت عمومی در جامعه و فقدان ساختارهای مناسب اجتماعی است که کم‌وبیش در همه نقاط جهان وجود دارد. خشونت نسبت به زنان در جنگ پدیده‌ای به قدمت تاریخ است؛ ولیکن علی‌رغم این واقعیت تاریخی تلخ تفاوتی که پیش آمده، تبیین و هنجارسازی در عرصه بین‌المللی از آن به‌مثابه جنایت علیه بشریت، محکومیت امر و عامل به کیفر و درحقیقت پایان بی‌کیفری است. علاوه بر آن با توجه به اهمیت درک درست و تصمیم منصفانه به‌کارگیری قضاوت زن نیز ضرورت یافته است.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبایی

هدف از این مقاله تبیین و تحلیل نقش محاکم کیفری بین‌المللی در تأمین عدالت جنسیتی از دو منظر هنجارسازی در زمینه خشونت نسبت به زنان در مخاصمات مسلحانه و از طرفی افزایش حضور زنان در عرصه تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در عرصه قضاوت اجرای این هنجارها و حقوق است که در پرتو اسناد، آرا و رویه‌ها مبتنی بر مستندات موجود صورت می‌گیرد.

کلیدواژگان: زنان، عدالت جنسیتی، دیوان کیفری بین‌المللی.

تحول مفهوم «قانونی بودن دادگاه کیفری» در دادگاه کیفری بین‌المللی برای یوگسلاوی سابق

امیر مقامی^۱

بند یک ماده ۱۴ پیمان نامه بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مقرر نموده که هر کس حق دارد به دادخواهی او در یک دادگاه «تأسیس شده به موجب قانون» (Established by law) رسیدگی شود. در ادامه، این حق به رسیدگی دادگاه‌های کیفری به اتهامات علیه اشخاص تسری یافته است و در نتیجه می‌توان گفت که هر کس حق دارد در یک دادگاه «تأسیس شده به موجب قانون» متهم شود و با رعایت سایر تضمینات دادرسی به اتهامش رسیدگی شود. در این مقاله با هدف شناخت این مفهوم به عنوان بخشی از دادرسی عادلانه، به دیدگاه دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق در این زمینه خواهیم پرداخت. در شرایطی که این دادگاه کیفری نه به موجب یک معاهده بین‌المللی و نه بر اساس قوانین داخلی یوگسلاوی، بلکه حتی پس از وقوع جنایات با تصمیم شورای امنیت سازمان ملل تأسیس شده بود، شرط «قانونی بودن» دادگاه مورد ایراد متهمان قرار گرفت. دادگاه در قضیه تادیچ سعی نمود با تفسیرهای غایی و کارکردی، از متن زمخت پیمان نامه در

۱. پژوهشگر دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران و عضو هیئت علمی مؤسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی

این خصوص عبور کند و در نتیجه «تأسیس به موجب قانون» را به معنای رعایت استانداردهای دادرسی عادلانه در حق متهم تفسیر نمود. در نتیجه، نه تنها تفسیر اخیر تحولی در خوانش متن میثاق به حساب می‌آید، بلکه فرصتی تازه برای رعایت حقوق متهم در دادرسی‌های کیفری اعم از داخلی و بین‌المللی محسوب خواهد شد.

کلیدواژگان: تأسیس به موجب قانون، دادگاه کیفری بین‌المللی برای یوگسلاوی سابق، دادرسی عادلانه، پیمان نامه حقوق مدنی و سیاسی، تفسیر.

سهم کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در اجرای عدالت قضایی کیفری بین‌المللی: واقعیات و تحولات

دکتر امیرحسین مهرگان^۱

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به عنوان یکی از مهم‌ترین پاسداران حقوق بین‌الملل بشر دوستانه و جدی‌ترین حامی قربانیان خشونت‌های مسلحانه در دوران معاصر، مستمرا برای تضمین اجرای قواعد این شعبه از حقوق بین‌الملل عمومی تلاش کرده و مشوق تاسیس نهادهای قضایی کیفری با صلاحیت‌های عام و جهانی بوده است. از آن جایی که پاسداری از حقوق بین‌الملل بشر دوستانه به معنای شناسایی عرفی، تدوین و ترویج قاعده و نظارت بر اجرای آن از یک سو و تضمین اجرای آن از سوی دیگر است، سهم سازمان و نهادهای قضایی کیفری بین‌المللی در صیانت از حقوق مذکور و تقویت مبانی ضمانتی اجرایی آن، باید جداگانه و در عین حال مکمل یکدیگر، بررسی شود. در مطالعات ناظر بر این امر باید به مسئله صلاحیت‌های زمانی و مکانی هر یک از این دو نهاد بین‌المللی توجه شود که یکی مربوط به زمان بحران و دیگری مربوط به دوران پس از بحران می‌شود.

۱. مدرس دانشگاه و مشاور حقوقی سابق کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در ایران

سازمان با پذیرش نقش تضمینی دادگاه‌های کیفری بین‌المللی، در تاسیس و تدوین اسناد موسس آن‌ها، تلاش چشم‌گیری نمود که از حیث تبیین مفهومی و مصداقی موارد نقض حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، آثار مهمی دارد، با این وجود اعضای کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نباید نزد نهادهای قضایی بین‌المللی یا ملی حاضر شده و نفی یا اثباتا در مورد پرونده‌های مطروحه و ناظر بر موارد نقض حقوق بشر دوستانه، اظهار نظر کنند، کما اینکه دادگاه‌های مذکور هم نمی‌توانند اینگونه دستور دهند و این موضوع در قراردادهای مقرر کمیته بین‌المللی با اعضای جامعه جهانی نیز رعایت و درج می‌شود.

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ بر اساس بنیادی‌ترین اشتغال خود یعنی حمایت فوری از قربانیان جنگ و تجارب و دانش میدانی خود، به اهمیت محرمانه بودن اطلاعات بدست آمده از کانون‌های بحران و عدم مداخله در روند رسیدگی‌های کیفری قضایی بعدی که ضامن حضور مستمر و موثر آن در مرکز خشونت‌های مسلحانه و برقراری ارتباط بدون واسطه با قربانیان و مقامات مسئول در شرایط جنگی و نتیجتاً صیانت از مبانی حقوق بین‌الملل بشر دوستانه برای نجات قربانیان می‌باشد، پی برده است.

محرمانه بودن اطلاعات و عدم مداخله در روند امور قضایی ریشه در اصل بی طرفی دارد که یکی از اصول رفتاری اعلام شده کمیته بین‌المللی است اما محرمانه بودن اطلاعات و بی طرفی، به معنای سکوت در قبال موارد نقض حقوق بین‌الملل بشر دوستانه نیست، بلکه مستلزم انعکاس اطلاعات مذکور به طرف ذیربط (نه دادگاه‌های کیفری) برای حمایت از قربانیان است.

پاسداری از حقوق بین‌الملل بشر دوستانه، غایت مشترک مراجع قضایی کیفری بین‌المللی و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ است ولی اهداف هر یک از آنها برای دست یابی به غایت مورد اشاره، متفاوت است. حمایت از قربانیان خشونت‌های مسلحانه منوط به ارتباط آزاد با آنان است و همکاری با نهادهای قضایی کیفری بین‌المللی، اگرچه عوامل مهمی در تشدید مبانی حقوق بین‌الملل بشردوستانه به شمار می‌روند، سازمان را متهم به نقض بی‌طرفی و بال‌مال، قربانیان را از خدمات آن محروم می‌سازد.

ارتقای عام سطح دانش و احترام نسبت به قواعد حقوق بین‌الملل بشر دوستانه در تمام وضعیت‌های زمانی و مکانی مرتبط با خشونت‌های مسلحانه اعم از بین‌المللی یا داخلی، توسط اطراف درگیری و تجات فوری قربانیان خشونت‌های مسلحانه، اصلی‌ترین اشتغالات سازمان به شمار می‌روند که هیچ چیز حتا اجرای عدالت بعدی در مورد ناقضین این قواعد (که در جای خود بسیار مهم است)، نباید مانع از انجام این وظیفه مهم گردد.

کلیدواژگان: صلیب سرخ، عدالت، حقوق کیفری، تحولات حقوقی.

تحول اصل قانونی بودن جرم در خصوص جنایت ضد بشریت در پرتو تحول محاکم کیفری بین‌المللی

دکتر مهدی مومنی^۱

گذشته از ماده ۲۲۷ عهدنامه ورسای، ۱۹۱۹ که بطور مبهم و ناکارآمد گیوم دوم را به «جنایت علیه اخلاق بین‌المللی و حرمت قراردادهای بین‌المللی» متهم ساخت. برای اولین بار منشور نورنبرگ به جرم انگاری «جنایت علیه بشریت» پرداخت. بموجب بند ج ماده ۶ آن، عبارت بود از؛ قتل عمدی، نابودسازی، به بردگی گرفتن، بیرون راندن و سایر اعمال غیرانسانی علیه هر جمعیتی از غیرنظامیان، صرف‌نظر از جرم انگاری ملی محل وقوع^۲. «شکنجه دادن افراد به دلایل سیاسی، نژادی یا مذهبی»، نیز اولین بار در منشور نورنبرگ خلق شد.^۳ دادگاه با یک مفهوم بدون سابقه^۴ در منابع حقوق کیفری بین‌المللی، مواجه بود^۵. چگونگی تبیین جنایات ضد بشریت در منشور، از جهات مختلف، ناقض اصل قانونی بودن جرم بود. زیرا به قاضی کیفری اجازه قیاس و خلق جرم جدید را می‌داد. دادگاه

۱. استادیار گروه حقوق دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲. بند ج ماده ۶ منشور نورنبرگ.

۳. عبدالرسول عظیمی، محاکمه نورنبرگ، ص ۵۹.

۴. عبدالرسول عظیمی، پیشین، ص ۵۷.

۵. ماده ۶ (بند ج)، منشور نورنبرگ.

نورنبرگ به صراحت اصل قانونی بودن جرم درباب جنایات بین‌المللی را قابل اجرا نمی‌دانسته و آن را در مفهوم‌می‌غیرسازگار با مقتضیات بدیهی «اصل»، تنزل داد. از منظر تحلیل فلسفی، آموزه حقوق وضعی عملکرد این دادگاه را، از جمله به دلیل نقض قاعده عطف بماسبق نشدن^۱ غیرقابل دفاع می‌داند.^۲ از دیدگاه آموزه حقوق طبیعی نیز علیرغم تمسک به عدالت در منشور^۳ و در حکم این دادگاه^۴، اما عدالت، گزینشی و تنها علیه دشمن مغلوب به کار گرفته شد.

منشور دادگاه توکیو، درباب عناصر جنایت ضدبشریت^۵ ساکت بود. دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی، ارتکاب اعمال بیان شده را، در خلال منازعه مسلحانه داخلی و یا بین‌المللی، در صورتی که متوجه جمعیت غیرنظامیان باشد، جنایت ضد بشریت قلمداد کرده است.^۶ در این دادگاه از لحاظ رعایت اصل قانونی بودن جرم، دو نکته درباب جنایات ضد بشریت، قابل توجه است: اول؛ عدم تبیین مفهوم جنایت علیه بشریت، دوم؛ توسل به قیاس در امر جزایی.

1. Ex Post Facto

2. Richard Falk, Keeping Nuremberg Alive, International Law, A Contemporary Perspective, Edited by Falk, Kratochwil, West View Press, 1985, pp: 494-513.

۳. از جمله مواد ۱، ۷، ۸، ۱۶، ۲۷، ۲۹.

4. Trial of the Major war Criminals, Before the International Military Tribunal Nuremberg, p: 219.

5. Christine Vanden Wyngaert, **International Criminal Law**, KluwerLaw International, Hague, 2001, p: 64.

۶. ماده ۵ اساسنامه دادگاه یوگسلاوی (سابق).

اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا^۱،^۲ «قصد تبعیض آمیز» به دلایل سیاسی، قومی، نژادی یا مذهبی را برایتحقق این جنایت شرط می‌داند.^۳ نحوه جرم‌انگاری توسط اساسنامه توسط به قیاس را جایز و زمینه آن را فراهم می‌سازد. ماده ۲ اساسنامه دادگاه ویژه سیرالئون^۴ پس از جرم‌انگاری جنایات ضدبشریت ۸ مورد را به عنوان مصداق ذکر می‌کند و در بند نهم از عبارت مبهم «سایر اعمال غیرانسانی»، یاد می‌کند. بدین ترتیب، زمینه تمسک به قیاس و تشبیه آرا ایجاد گردید. در دادگاه فوق‌العاده کامبوج^۵، اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی ۱۹۹۸، مبنای قانونی جنایات ضدبشریت اعلام شد.^۶ اقدامات مشمول به صورت تمثیلی، موارد «الف» تا «ح» بند ۱ ماده ۷ اساسنامه رم را بیان کرد. اما در پایان ماده «سایر اعمال غیرانسانی» را قید کرده است.^۶ این امر نقض اصل قانونی بودن جرم را توجیه نمی‌سازد.

اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی ۱۹۹۸ به طور صریح عبارت «اصل قانونی بودن جرم» را به کار گرفته است.^۷ بطور قطع

1. Cherie Booth, Prospects and Issues for The International Criminal Court: Lessons from Yugoslavia and Rwanda, In: From Nuremberg to The Hague, Ed: Philippe Sands, p: 159.

۲. ماده ۵ اساسنامه دادگاه یوگسلاوی.

۳. شیایزری، حقوق بین‌المللی کیفری، ص ۵۸.

4. NO. 41723, Registration with the Secretariat of the United Nations: ex officio, 1 August 2005.

5. Article 9.

6. Article 5.

۷. ماده ۲۲ اساسنامه ICC.

-Susan Lamb, Nullum Crimen Nulla Poena Sine Lege in international criminal law, 2002, p: 746.

این امر پیشرفتی بزرگ و نقطه عطفی در تاریخ حقوق بین‌المللی کیفری است. با این حال بررسی محتوای مجموع مواد اساسنامه بیانگر وجود ایراداتی در این زمینه است. علیرغم تصریح به تفسیر مضیق در سند عناصر اختصاصی جرایم^۱ (بند ۱ مقدمه ماده ۷) در باب جنایات‌های ضد بشریت، مقررات ماده ۷، زمینه نقض تفسیر مضیق و اعمال قیاس را با به کار بردن عبارت «اعمال غیرانسانی دیگر»^۲ فراهم آورده است.^۳ سند عناصر اختصاصی جرایم^۴ در تفسیر این بند هیچ کمکی به تبیین دو مفهوم «عمل غیرانسانی» و «خصوصیت مشابه» نمی‌کند.

این مقاله در صدد پاسخگویی به این پرسش است که اصل قانونی بودن جرم در باب جنایت علیه بشریت در فرایند تحول محاکم کیفری بین‌المللی چه تحولی به خود دیده است. و اینکه وضعیت موجود در چه سطحی از مطلوبیت ارزیابی می‌شود. با این فرضیه که تحولات در باب حاکمیت اصل قانونی بودن در این زمینه روند تکاملی فزاینده‌ای داشته‌اند اما تا نیل به وضعیت مطلوب، فاصله دارد.

نتیجه آنکه؛ هرچند دکترین قانونی بودن جایگزین دکترین عدالت شده اما از جمله آفاتی که هنوز رعایت اصل قانونی بودن جرایم بین‌المللی را تهدید می‌کند، توسل به قیاس است. راه چاره

1. ICC-ASP/1/3 (Part II-B)

۲. بند ۱ قسمت ک ماده ۷ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی و بند ک پاراگراف ۱ ماده ۷ عناصر اختصاصی جرایم.

3. Fausto pocar, The Rome Statute of the International Criminal Court and Human Rights, IN: The Rome Statute of the International Criminal Court, ED: Mauro Politi and Giuseppe Nesi, Ibid, p: 69.

4. ICC-ASP/1/3 (Part II-B).

اینست که قاعده کیفری در مقام جرم‌انگاری، بیش از آنکه با ارائه مفهومی گنگ و مبهم در صدد شمارش مصادیق برآید، شایسته است با ارائه تعریفی جامع و مانع، مفهوم جرم مورد نظر را تبیین، آنگاه تشخیص مصادیق را با بیان تمثیلی به عهده قاضی بگذارد.

کلیدواژگان: جرم، دیوان کیفری بین‌المللی، عدالت، جنایت علیه بشریت.

مفهوم نسل کشی در دیوان بین‌المللی کیفری

فاطمه نوری^۱

منظور از نسل کشی یا کشتار جمعی «تلاش عمدی جهت از بین بردن یک گروه ملی، نژادی یا مذهبی از طریق کشتن آنها ایراد صدمه جسمانی یا روانی، تحمیل نوعی شرایط زندگی به قصد نابودی آنها، تحمیل اقدامات برای جلوگیری از تولید مثل بین آنها و انتقال فرزندان آنها به گروه‌های دیگر» (کنوانسیون نسل کشی ۱۹۴۸) قصد نابود کردن در نسل کشی و جنایات علیه بشریت، جنایات جنگی حکایت از انگیزه برتری طلبی گروه دیگر دارد.

در این مقاله با استفاده از روش تحلیلی و کتابخانه‌ای، هدف نشان دادن مفهوم و عناصر تشکیل دهنده جنایات نسل کشی و دو بحث وابسته به آن یعنی معاونت در نسل کشی و تحریک مستقیم و علنی به ویژه از حیث عنصر روانی در آراء دیوان مورد بحث می‌باشد این بررسی نشان می‌دهد که مفاهیم فوق می‌تواند از نگاه رویه قضایی منبعی غنی، برای دیوان بین‌المللی کیفری، که در آغاز راه خویش برای عدالت کیفری جهانی است تلقی شود.

کلیدواژگان: جنایت بین‌المللی، نسل کشی، دیوان بین‌المللی کیفری، آراء دیوان بین‌المللی کیفری.

۱. عضو هیات علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور مرکز زاهدان

مسئولیت کیفری اعضای گروه‌های متخاصم در مخاصمات مسلحانه غیر بین‌المللی

نوید اصل یوسف زاد^۱

راضیه سرداری^۲

حقوق بشردوستانه، حقوق قابل اعمال در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی است و تعهداتی را برای اعضای گروه‌های متخاصم که علیه حکومت خود شوریده اند، تحمیل می‌کند. عمده‌ی این تعهدات در ماده ۳ مشترک چهار کنوانسیون و پروتکل دوم الحاقی ۱۹۷۷ آمده است. نتیجه وجود تعهد مستقیم بر عهده‌ی افراد این است که نقض تعهد و سرپیچی از رعایت قواعد بشردوستانه مسئولیت کیفری فردی را به دنبال خواهد داشت. سوالی که این مقاله درصدد پاسخ بدان است این است که: آیا اعضای گروه‌های متخاصم از جهت نقض حقوق بشر دوستانه در صورت جنایت علیه بشریت، جنایت جنگی و نسل‌کشی دارای مسئولیت کیفری هستند؟ و مبنای مسئولیت کیفری اعضای گروه‌های متخاصم چیست؟

نتیجه این است که اعضای گروه‌های متخاصم به لحاظ ارتکاب جنایت علیه بشریت با استناد به ماده ۲ دادگاه سیرالئون،

۱. کارشناسی ارشد محیط زیست، دانشگاه شهید بهشتی.

۲. کارشناسی ارشد حقوق بشر، دانشگاه شهید بهشتی.

ماده ۳ اساسنامه دادگاه رواندا، ماده ۷ اساسنامه رم و ماده ۵ اساسنامه دادگاه یوگسلاوی سابق دارای مسئولیت کیفری هستند. علاوه بر این، رویه اخیر گرایش به این سو دارد که مفهوم جنایت جنگی در منازعات مسلحانه غیر بین‌المللی نیز قابل تحقق است و چنانچه اعضای گروه‌های متخاصم مرتکب تخلفات عمده از ماده ۳ مشترک و دیگر قوانین و عرف‌های قابل اجرا در منازعات مسلحانه غیر بین‌المللی گردند، جنایت جنگی محسوب شده و دارای مسئولیت کیفری هستند. در خصوص جنایت نسل‌کشی، رویه‌های قضایی از جمله رای «آکاسیو»، ماده ۴ اساسنامه یوگسلاوی، ماده ۲ اساسنامه رواندا، ماده ۹ اساسنامه رم و کنوانسیون منع و مجازات نسل‌کشی مهم‌ترین اسناد لازم‌الاجرا در ایجاد مسئولیت کیفری به لحاظ ارتکاب نسل‌کشی توسط اعضای گروه‌های متخاصم هستند.

کلیدواژگان: حقوق بین‌الملل بشردوستانه، مخاصمات مسلحانه، مسئولیت، گروه‌های متخاصم.

<p>☒ آری! بدین وسیله درخواست اشتراک: ☐ یک سال ☐ دو سال فصلنامه مطالعات بین‌المللی را ارایه می‌نمایم.</p> <p>نام و نام خانوادگی: تحصیلات:</p> <p>نشانی:</p> <p>تلفن:</p> <p>حرفه: نشانی الکترونیکی:</p> <p style="text-align: center;">امضا</p> <p>از شماره ارسال شود</p> <p style="text-align: center;">◆</p> <p>یک سال (۴ شماره) ایران: ۱۲۰۰۰۰۰ ریال دو سال (۸ شماره) ایران: ۲۴۰۰۰۰۰ ریال یک سال (۴ شماره) خارج از کشور افراد: ۸۰ یورو نهادها: ۱۵۰ یورو دو سال (۸ شماره) خارج از کشور افراد: ۱۵۰ یورو نهادها: ۳۰۰ یورو</p> <p style="text-align: center;">◆</p> <p>خواهشمندیم پس از پر کردن فرم بالا و واریز هزینه اشتراک به حساب سیبا ۰۱۰۵۴۳۴۳۲۴۰۰۸ بانک ملی، یا به شماره کارت ۶۰۳۷۹۹۱۱۹۹۵۲۹۶۴۹ برای کارت به کارت به نام فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ)، و یا برای مشترکین خارج از کشور به حساب ارزی شماره 144/60343 کد (Swift code REFAIRTHA144) کپی فیش بانکی را به info@isjq.net ایمیل نمایید.</p>	<p>فرم اشتراک فصلنامه مطالعات بین‌المللی</p>
---	---

◆ امتیاز ویژه مشترکین گرامی

- ✓ آگاهی از برگزاری کنفرانس‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در موضوع حقوق، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل؛
- ✓ آگاهی از کارگاه‌های آموزشی و تخصصی؛
- ✓ دریافت رایگان یک شماره از مجله در صورت تمدید اشتراک؛
- ✓ حق دسترسی الکترونیکی رایگان به شماره‌های گذشته مجله؛
- ✓ حق رأی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های مجله.

سومین کار گروه پژوهشی - کاربردی شبیه سازی شورای امنیت سازمان ملل متحد

فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ) و مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد
(UNIC)

شمار محدودی از علاقه‌مندان به این برنامه را می‌پذیرد.
این کار گروه پنجشنبه بیست و هفت شهریور ۱۳۹۳ برگزار می‌شود.

برنامه

شناخت شورای امنیت، فراگیری روش‌های نوین آموزش و پژوهش با تأکید بر مدل‌های شبیه‌سازی، اجرای نقش شورای امنیت و گزارشگر ویژه سازمان ملل و تمرین مدل شورای امنیت. یک ماه پیش از برگزاری مدل شبیه‌سازی، یک کارگروه آموزشی، تحقیقاتی برای آمادگی در کنفرانس در محل مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد در تهران برگزار خواهد شد.

مزایا و بهره‌مندی

این کارگروه یک برنامه تحقیقاتی - کاربردی است. به شرکت‌کنندگان فعال در برنامه گواهی شرکت در دوره از سوی فصلنامه مطالعات بین‌المللی ISJ و مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد UNIC ارائه می‌شود. شرکت‌کنندگانی که مقالات با استاندارد علمی - پژوهشی در موضوع برنامه تألیف نمایند در ISJ به چاپ می‌رسد.

شرایط ثبت‌نام و پذیرش

۱. معرفی نامه از دانشگاه برای استادان دانشگاه و از دستگاه اجرایی مربوطه برای مدیران و کارشناسان ارشد دولتی و غیرحکومتی.
۲. توصیه نامه از استادان عضو هیات تحریریه یا مشاوران بین‌المللی فصلنامه یا از استادان شناخته شده کشور.
۳. نامه درخواست به همراه ۱ قطعه عکس، نشانی و شماره تماس. ضمن

اینکه هر فرد در یک تیم سه نفره دانشگاهی یا تحقیقاتی با دیگر تیم‌های تحقیقاتی به رقابت علمی و پژوهشی خواهد پرداخت، لذا توصیه می‌شود شرکت کنندگان در قالب یک تیم سه نفره ثبت نام کنند. در غیر این صورت دبیرخانه کارگروه با توجه به رزومه و تسلط علمی - پژوهشی داوطلبان آنها را در تیم‌های سه نفره پژوهشی - کاربردی قرار خواهد داد. در پایان دوره سه تیم ممتاز این برنامه معرفی خواهند شد.

واریز هزینه ثبت نام، کتاب، فصلنامه، پذیرایی... و شرکت در کارگروه به مبلغ دو میلیون و پانصد هزار ریال به حساب سیبا ۰۱۰۵۴۳۴۳۲۴۰۰۸ بانک ملی به نام فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ)، دانشجویان با ارایه مدرک معتبر و با احتساب تخفیف ۲۰۰۰۰۰۰۰ (ریال)

نشانی و مهلت ارسال مدارک

علاقه مندان همه مدارک را از طریق ایمیل تا یکم خرداد به نشانی info@isjq.net و یا internationalstudiesjournal@yahoo.com ارسال کنند.

شماره تماس ضروری: ۰۹۱۲۵۹۱۱۷۸۷

همایش بین‌المللی گفت و گو برای صلح، امنیت و حقوق بشر

فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ) و مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد
(UNIC)

به مناسبت روز جهانی تنوع فرهنگی برای گفت‌وگو و توسعه، همایش
بین‌المللی گفت‌وگو برای صلح، امنیت و حقوق بشر را به تاریخ بیست‌وششم
اردیبهشت ۱۳۹۳ برگزار می‌کنند.

محورهای همایش

گفت‌وگوی تمدن‌ها و صلح

حقوق بشر در بستر گفت‌وگوهای میان فرهنگی

گفت‌وگوی تمدن‌ها و امنیت بین‌المللی

گفت‌وگو برای اصلاحات سازمان ملل متحد

بحران‌های جهانی و چالش‌های گفت‌وگو و هم‌اندیشی

گفت‌وگوی بین ادیان (یهود، مسیحیت و اسلام)

شرایط و چگونگی ارائه مقاله

۱. عنوان و چکیده مقاله در برگزیده هدف، روش، نتایج و دستاوردهای پژوهش تا ۲۰ اسفند به info@isjq.net فرستاده و پس از دریافت پاسخ مثبت، اصل مقاله تا ۳۰ فروردین ارسال شود؛
۲. متن مقاله می‌تواند به زبان‌های پارسی، انگلیسی یا فرانسه باشد؛

۳. موضوع، چکیده و اصل مقاله نباید در هیچ منبع دیگری چاپ و یا ارائه شده باشد؛

۴. در صورت هرگونه حمایت مالی، نام سازمان یا مؤسسه و شماره پروژه یا طرح در پایان چکیده ذکر گردد. بدیهی است ارائه و چاپ چنین مقالاتی منوط به ارائه رضایت‌نامه از سازمان یا مؤسسه مربوطه به فصلنامه مطالعات بین‌المللی است.

۵. برای اطلاع از شرایط و هزینه‌های ثبت‌نام برای شرکت در همایش و ارائه مقاله، به سایت ذیل مراجعه فرمایید.